

275
1118153

אגרת

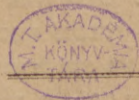
חי בן מקיץ לין סינא.

עם גירוש תלמידו ין וילא

העתקת ר' משה ביר . . .

הוציאה לאור ע"פ כתב יד טורין האחד והמיוחד

דוד ברי יהודה קויפמאן.

פתח דבר.

הספר הזה אשר תוכו רצוף הירות כי במשלים ורמזים ידבר אלינו הוא בעצמו פתרון חידה אשר לא היה לה פותר. מסי' אגרת תשובה לר' יצחק ׳ן למיך ידענו שהיה לפניו ספר בן סינא הנקרא בשם יחיאל בן עזריאל (עיי' התחיה לר"ש וקש ב' נ"ג וס' קובץ על יד א' ס"ח) וגם ר' שמעון דוראן בספרו קשת ומנן שהעתיק הרמשי"ש במ"ע הח' ברלינער הנקרא מאגאצין ד' צד י"ז (ח' י"א) מזכיר ס' חי בן יקצאן לין סינא ולר' יוחנן אלימאנו נעשה המחבר למפרש כי אלה מליו אשר נמצא בספרו שער החשק (עיי' אלפראבי להרמשי"ש 115 הערה 49): וכן יראה מדברי ב"ס [= בן סינא] בפ"י לחי בן יקיץ. ויהי בהגלות נגלות לפנינו אוצרות כ"י טורין ברשימת Peyron ונקו למצוא פשר דבר הכ"י אגרת חי בן מקיץ הטמון שם — תקותנו נשארה מעל כי גם פה לא נפתרה החידה ובמקום הפתרון לא הוגד לנו כי אם: „נשלמה אגרת חי בן מקיץ עם באור החשוב המעולה בן סנא" (צד 227). ואני מאז נכסוף נכספתי לראות את הכ"י הזה ולא יכולתי להשיגו עד שנרצה לבקשתי ידידי הח' ד"ר ברלינער והעתיקו במסעו לארץ איטאליאה בשנת 1885 מהחל ועד כלה בני ימים רצופים וההעתק הזה היה לעיני רמשי"ש וגם היה לו ליסוד מוסד בדבריו אשר הביע על כל דברי חי בן מקיץ עניניו בספרות הערביים והעבריים גם יחד במאמרו אשר ענדו עשרה לו ידידי ד"ר ענערס בדיואן הראב"ע אשר הוציא לאור (צד 177 עד 182). ואני לא אשנה פה את פתרוניו אשר מצא הלא דבריו ברור מללו כי ספור ׳ן סינא הנקרא בשם חי בן יקצאן נעתק לעברית שתי פעמים הפעם האחת בדרך שיר ע"י הראב"ע והפעם השנית כאשר יצא מפורש מפי תלמיד ׳ן סינא חמכונה בשם אבן זילא ע"י איש אשר לא הודיע לנו את שמו הטוב כי רק אפס קצהו ראינו בכ"י היחיד בעולם אשר בו נשארה לנו העתקתו לפלטה ה"ה כ"י טורין. CCXIII. A. VII. 1. אשר הנני מוציאו לאור כי קולמוסו של המעתיק לא פלטה כי אם שם משה בן ובמקום השם אשר קוינו לשמעו אחר זה נמצא הסר לא יוכל להמנות עד אשר לא נדע זה משה האיש מה היה שם אביו או שם משפחתו. אם בן אסוא צדקן דברי כותבינו הקדמונים בוכרם שם ׳ן סינא על ס' חי בן מקיץ וגם האלימאנו לא

העתיק כי אם מה שמצא כתוב כי ההעתקה העברית מזכרת באמת שם בן סינא במקום בן יולא כמפרש הספר. ועתה נבין גם כן על נכון דברי מאסף דיואן הראב"ע ה"ה ר' ישועה בר אליהו הלוי אשר אסף גם את שירי ר' יהודה הלוי זכרה לו אלוה לטובה בראש השיר הי בן מקיץ להראב"ע אשר אעתיקם פה מערבי לעברי: האגרת אשר ידבר עליה על ג' העולמות בדרך משל וחידות והוא משימה בפי בן בלי שם הי בן מקיץ כיאות למטרתו והוא הלך בה בעקבות אגרת הי בן יקצאן המיוחסת לאבן סינא.

ויהי בעברי על פני העתקת כ"י טורין ואראה כי בכבודת תנהג וכי לא נבר המעתיק עד שנעשה לו היסוד הערבי הקשה והחמוד כמין חומר ביד היוצר כי אם התחקה על שרשי רגלי הכותב הערבי אשר יכסה את רעיוניו במלים סתומים והתומים שנראו לפעמים כדברים אשר אין להם שחר אמרתי לעמלי נואש ולא קייתי לבא עד תכונתו. איככה אוכל ואוציא לאור, פחדתי בנפשי, ספר אשר לא נגלה לנו כי אם מערותו של כ"י אחר הלא רק על פי שנים עדים יקום דבר וכל המרבה לדרוש ולחקור אחרי כ"י בגלותו נצורות מני קדם הרי זה משובח כי חסר הכ"י האחד ימלא האחר אבל האחד שיפול וילקח במגרעת מי יתקנהו וינאלהו. גלוי וידוע לפני מי שהסבין באלה כי כל ההשערות שבועולם אשר נאמר לתקן על ידיהן דברי ספר הנשחתים בשגגת המעתיקים או בזרונם לו שקול ישקלו במאזנים יעלו יחד נגד כ"י אחר המשיח לפי תמו והמגלה דברי הכותב כאשר יצאו מעשו. ובכל זאת לא נסוגתי אחור ולא השיבותי ידי מכלות את מלאכתי כי בראתי שלא אמצא כ"י אחר ותושע לי הקירתי ביסוד הערבי והגני מודה להח' פראפ' A. F. Mehren בעיר קאפענהאנען את חסרו אשר עשה עמי ועם כל קוראי ההעתקה העברית אשר אני נותן לפניכם היום במלאותו את בקשתי ובשלוה לי את ההעתק אשר הכין לו מתוך כ"י היסוד הערבי של י' סינא הנמצא בכ"י באוצרות הכריטיש מוזעום בעיר לאנדאן ובבית עקד ספרי ליידען בארץ הולללנד ואשר עליו יסד את העתקתו הצרפתית ואת מדברותיו אשר הוציא לאור במ"ע Le Muséon חלק ה' צד 411 עד 426. ומלבר ב' אלה הכ"י אשר השווה כבר הח' הנ"ל ויותר על הכ"י השלישי אשר נמצא באקספארד אשר יזכיר גם הוא יש עוד כ"י רביעי מהיסוד הערבי בעסקוריאל 703⁴ כאשר ראיתי ברשימת הח' דערענבורג ח"א 499. על פי ארבעתם ובצרוף עם ההעתקה העברית אשר גם היא תחשב בתור עדים נאמנים נוכח לראות היסוד הערבי יוצא לאור בצורתו אשר יצא בה מתחת ידי אבן סינא. ויהי בקראי בספור הערבי ואשתומם על ההעתקה העברית כי היא נעשית באמונה ועם כל הקושי והכבדות אשר תמנענו לרוץ ולקרוא בה השביל המעתיק לתרגם את כל דברי היסוד אשר לפעמים עננה תשכון עליהם כי י' סינא לא כתב בו כדרכו בספריו הפילוסופיים בלשון צחה וברורה כי אם בחר במהשכים ובמליצות נשונות עד שיש בספרו הקטן הזה מלות זרות ומתמיהות יותר מבספריו הגדולים. לפעמים הפליא המעתיק למצוא את המלות הנכונות בטעם ודעת והוא משתמש גם כן בדברי חז"ל במשנה ובתלמוד כאשר הראיתי באיזה מקומות בהערותי ויבהר גם כן בלשון נופל על לשון כמו: פאה נכרית במקום: מהו אחר. וגם על זאת יגדל ערך ההעתקה הזאת כי היא אחת מן הסגולות היקרות אשר נשאו לנו להעיד על כבוד תקפה של

לשוננו הקדושה אשר הריקו אל כליה כל מחמרי הערביים בכל החכמות אשר שננו בהם. ואם כי רבו כמו רבו ההתקנות העבריות אשר צמחו על שדה תרומות הפילוסופיא הערבית רק מעט מועד נשאר לנו מהתקנות שירים פילוסופיים וספורים הלציים אשר יסודתם בערבית.

וליהוה מאשר יקרו בעיניו נכבדו דברי ׳ן סינא העמוקים וכמטרה נשגבה וגדולה נראתה בעיניו להלביש את הערבי מחלצות לשון הקדש צלחה רוח השיר על הראב"ע ותפש באומנותם של המעתיקים לכבד את ירד נפשו ר' שמואל ׳ן נאמע ושלשת בניו ר' יעקב ור' יהודה ור' משה אשר ראיתי את שמותם מציצים מן חרבי רמזיו בדיואן צד 146 עד 147 אשר לשמם ולזכרם תאות נפשו בשוררו את החי בן מוקיץ. כדאי הוא ספרנו שיצא לאור לנלות את עוצם תקפו של הראב"ע בלשון הקדש ואת יקר תפארת מלאכתו כי רק עתה נדע מה פעל ועשה האדם הגדול הזה הרם בענקים אשר חשב בעצמו את שירו הזה למלאכה נכבדה בתתו אותה לענקים לנרגרות אהובו ר' שמואל למען תהיה חליפתו ותמורתו של השיר אכן בחן הנאבד מאתנו אשר שר ר' שמואל בשלש מאות וחמשים בתים לכבוד הראב"ע ה"ה בתי הש"ן אשר עולים במספר יחד עם מלת ספיר כי שניהם בנימטריא 350 כאשר הכרתי גם בן מבין אשנבי דבריו החתומים בדיואן צד 144 למטה וצד 145 למעלה. שיר חדש בפי הראב"ע כי אם כי הלך בעקבות ׳ן סינא לא עשה עבודת סרך לבא ככפל רסנו ולאסור את עצמו במרכבתו וללכת ככהמה בכקעה להגל המלאכה אשר לפניו אבל רק עשה כמתכנתו אשר הראה לו אבן סינא וכאשר ישארו הרוה ללכת בן ילך בלי לפנות ימין ושמואל אל דברי הערבי ורק לעתים רחוקות נובל להכיר מתוך צעיף דבריו מליצת היסוד כי הוא יברא בריאה חדשה יבחר מלין ויכביר הרזים כרוהו הכביר וכידו החזקה. וגם בעצם השיר ובתכונתו עוב כסופו את דרך הערבי וקפיץ ודלג על כל הדברים אשר נקרא בהעתקתנו האמיתית וביסודו של ׳ן סינא אחר אופקי הככבים ובכלל קצר הראב"ע ורק תוכו של השיר הציג לפנינו וקליפתו זרק ואיננו סופר ומונה כאשר יעשה הערבי בדעתו כי מנינים ומספרים מדויקים אינם מדרך השיר. ואני לא אבין מה היה לו להח' מעהרען ומה ראה על ככה בשפטו את מעשה אצבעותיו של הראב"ע ובכתבו עליו כפתיחתו שם 413: la traduction ou le remaniement bien ce traité n'est qu' un maladroit d'Aben Esra ובשנותו את משפטו צד 425: une traduction maladroite. ואני לא אבין עמי ולבי לא בן יחשוב ואקוה כי גם הקוראים השופטים יתנו אמון לדברי ויצדיקוני.

אבל עודנו הפרוץ מרובה על העומד כי אני לא השוויתי עם היסוד הערבי כי אם יסוד ההתקנה אבל לא פירושה כי ׳ן יזלא אינו נמצא עד עתה כי אם בכ"י יחיד ומיוחד בעולם באוצר ברישיש מוועאום במספר 16, 659 Add. אשר משם לא ישולה החוצה. ולמען אשר לא ישאר עוד ספק כי העתקתנו היא פ"ן ׳ן יזלא הוא ולא אחר בקשתי מהח' R. Hoerning סוכן האוצרות בבית הנגנים הג"ל שיעתיק לי בטובו איזה מקומות מתוך הכ"י כאשר יקרה מקרהם כי הח' הרמשי"ש לא ערך כי אם פתיחתו (דיואן צד 178) והוא העתיק בעדי ב' מקומות אחד מתוך הכ"י f. 21a והאחר והוא סוף הפירוש ואני אציגם הנח היסוד אשר

הפכתיו לאותיות עבריות תחת הערביות אשר כתב בתן מול ההעתקה למען ברר הדבר כי אהר המה.

f. 21a.

ואן אמם אלממאלך יסאפר אליהא ותתרדר פיהא אשאר בה אלי מסיר אלכואכב אלמתחוריה אלמדכורה סימא תקדם פי סלך אלברוג ומ(x) [ס] יר כל ואחד מנהא מן ברוג אלי ברג ואשאר בקולה תתרדר פיהא אלי הרבאתהא אלמסתדירה אלתי יבתי מן מוצע ונתי [ציל וינתחי] אליה בעינה פכאן אלכואכב בדוראנהא ואתקאלאתהא אליהא כאעיאנהא מתדררה פיהא.

צד 17 שורה 15. ואם אומת הממלכות ילכו אליה ויסחרו אותה רמו בו אל מהלך הככבים הנבוכים הנזכרים במה שקדם מגלגל המזלות ומהלך כל אחד מהם ממול אל מול ורמו באמרו ויסחרו אותה אל תנועותיהם הסבובית אשר יתחילו ממקום ויכלו אליו בעינו הנה כאלו הככבים בסבובם בהם והעתקותיהם אליהם בעינם סוחרים בהם.

והא לך סוף הפירוש ביסוד ובהעתקה:

וקפ עליה לחשה לא ילפתה ענה ג(מ) [י]רה אי ילחקה מן אלאלתדאד מא לא ילחקה מן אלאלתדאד בגירה סימא ידרכה בחסב פ(x) [צ]ל מא ידרך מן כמאלה עלי מא ידרך מן כמאל גירה פיציר בחיף לא י(ו) עש[ן]ק עליה לדה אברי ולא יעדל בנטרה אלי גירה פכאנה יגעל נטרה ולחשה וקפא עליה לא יצרפה ענה מא אמכנ(ה) [ה] אללהם אלא אן יכון הדא אלמדרך ממנוא באמור אברי פינאדבה ויצרפה ען ראה פיון חניד מכרהא ערי אלאעראין ענה ממנועא מן אלאקבאל באלכליה עליה והדה הי אלתי יסתעאד באללה מנהא ומן שרהא וגאילתהא ואללה אלמסיר למא פיה אלכ(ב) [י]ר (ב) [ו] רחמתה.

עמד עליו והביטו ולא יטהו ממנו זולתו כלו השיגהו מההתענג בו מה שלא ישיגהו מההתענג בזולתו במה ששיגהו כפי יתרון מה ששיגהו משלמותו על מה ששיגהו משלמות זולתו הנה ישוב באופן לא יבחר אצלו תענוג אחר ולא יטה בעינו אל זולתו הנה הוא כאלו ישיב עינו והשקפתו בהתמדה עליו לא יטה ממנו כל זמן שיהיה אפשר לו האלהים אם לא [אם] יהיה זה המשיג (והנה) [נהנה?] בדברים אחרים ימשכוהו ויטהו מדעתו הנה יהיה או מצטער בנטותו ממנו נמנע מההשקפה בכללות עליו ואלה הם אשר נעזר בשם ית' מהם מרעתם ונוקם והאל המיישיר אל מה שבו הטוב והשלום.

ולהיות אשר לא היו לפני מן הפירוש הערבי הזה כי אם ב' גרגרים האלה הנני מפחד פן נשארו בהעתקה העברית איזה שגיאות ונפשי יודעת מאוד כי אין לבוא עד תכלית הדיוק ואמתת הדברים בלי משען כ"י אחרים או בלי השוואת היסוד ובאמת מקום הנחתי להתגדר בו באיזה ענינים אשר עמדתו עליהם הרבה ולא זכיתי בהם להסיר המכשלה מדרך הקורא אם כי מעטים המה ונער יכתבם, כי לא אהבתי ללכת בגדולות ולפנות אל השערות מבהילות אשר אין להם יסוד מוסד באותיות הכ"י ובאפשריות ההתחלפויות והתמורות אשר הסכנו למצוא אותן בשגגת המעתיקים. והקורא ישפוט בעצמו כי מגמתי היתה להציג לפניו את הכ"י בצורתו כאשר נטל לעשות על כל איש אשר יוציא לאור כ"י יחיד

ומיוחד בעולם ועל כן הצנתי את השערותי גם במקום אשר נראות כוודאיות וברורות בין הצאי מרובע ונסחאות הכ"י המוטעות הבאתי גם כן אצלן בין הצאי עגולה למען יבחר הבוחר וישפוט השופט. ולהקל מעל הקורא ולהסיר המבוכה במקום הספק רשמתי נקודות באיזה תיבות אשר אחריותן עלי כי לא נמצאו בכ"י המספרים אשר תמצא בין שני הצאי עגולה ירמוז על דפי הכ"י אשר מתוכו העתיק הח' ברלינער והמספרים בחצי עגולה שמאלי יעירו הקורא על ההערות המעטות אשר קצרתני בהן במקום שהיה לי להאריך. ולהיות שהיה ההעתק לפני כ"י הרמשי"ש ונמצאה בו הגהה מידו הצנתי את שמו עליה כנאות. ועל טוב יזכר שם הרב הח' ר' שמואל גירון היושב על מדין בעיר טורין אשר לא חס על עתותיו ועל עמלו ועבר עוד הפעם על פני כל הדפים הנדפסים להשוותם עם הכ"י ותקן וברר וצרף במקומות לא מעטים תהי משכרתו שלמה מאת ד'.

בודאפעסט, ט"ז שבט תרמ"ז לפ"ק.

דוד ב"ר יהודה קויפמאנן.

[חי בן מקיץ.]

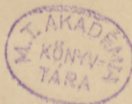
לא מאהבת התנשא ותשוקת ההתגררי בהיותי מחבר הבורים וסדרים מסדר. ולא להניף יד וראש להרים. אני מעתיק ספרים. כי הנה עם רוב סכלותי. לא נעלמה ממני ולא נסתרה מעיני חולשת השנתי. וידעתי גם אני התנאים [ה]מצטרכים בהטבת זה הפעל אשר החלותי. כאשר הגידו בספריהם החכמים [ה]מקודמים איתני עולם. אשר אני אחזה לי היותי מופשט תאכם [צ"ל מרובם] ¹ ואולי מכלל [ה] [ם]. אולי [צ"ל אולם] הניעני אל זאת המלאכה מלאכת ההעתקה. כספי להשביע נפש שוקקה. ורצותי למלאות לה חוקה. ועוללות מבציר החכמה והסגולה. ללקט ולהחזירה ² לאכסניה שלה. כאשר התפרסם היות שרשי האמת עצי עדן מאו בנבולנו נוטעו. ועתה בעונותינו סחרו אל ארץ מלפנים בה [לא] נודעו. והנה ראיתי זה הספר קמץ [ה] שיעור. יקר ונחמד מזהב סגור. ושמן חכמות בתוכו אגור. ובכפלי י [ד] [ר] יעותיו שובצו אבנים יקרות ³ ודברות המודות. מדובר בו נכבדות. והוא מאמרים המשליים צפוניהם פרי החכמה. ודי עדות לזה אשר האיש אשר לבארו נחליץ נתפרסם עניינו ובחכמות ידו רמה. ובראותי שושן טובו ועוצם מעלתו. ואת יקר תפארת גדולתו. פשטתי בגדי וצללתי בים לשון הערבי להוציא משם פנינו ולקחת ממנו עמדתו. לא נסוגתי אחור ולא מנעני עומק שפתו. וכבוד לשונו ובה' בטחתי למען חסדו יעזר לי וברוב רחמיו יראה בעיני [צ"ל בעיני]. כי הוא ידע לבבי ומגמתי לפניו תבוא והוא יבחן רעיוני. לכן אם מהפשים מחפשי מומין יחרפוני. מה לי ולהם ומה אני והנני. לא אבטח מהמצא בהעתקה שניאות. לשתי סיבות הקודמות פנשתי בקצת מלות נשנבות ממני פליאות. ואולי היה בסיבת השמטת תיבה או אות. ואשען על היות הכונות לפי מחשבתי צרופות וברורות. ערוגות על מלאות ושמורות. ואך שיהיה הנה מעט התועלת בענינים הנשגבים הוא רב האיכות. לזאת החומל עלי והדן אותי לזכות. ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישענו נבור בארץ יהיה זרעו [ב] [נאם] ⁴ הצעיר משה בר. . . . ההודאה לאל רבון העולמים ורחמיו על כל נביאיו ושלוחיו הטהורים.

¹ ר"ל שהוא ערום ונעור מרב התנאים האלה ואולי מכלם.

² עיין מה שכתבתי על המעתיקים במאה ה"ג והי"ד למספר הנהוג אשר אמרו להחזיר החכמות אשר הורתם ולידתם בקדושה בתוך עם בני ישראל ורק אברו והתמלטו אל עמים שונים עד אשר היו לנו ילדי נכרים בספרי על החושים הנקרא Die Sinne צד 4-3 הערה ד' וה'.

³ עיין מאור עינים ג' ג' (מנמוכה של"ד) קניו על אבני החושן הנתונות בין כפלו.

⁴ על לשון הפייטנים כ"ג עיין צונץ ז"ל בספרו על הפייטנים צד 638.

חי בן מקיץ

ואחר זה הגה החזיק בם [צ"ל החזיקם]⁶, עדת אחי, על שאניד באור ספור [חי בן יקטאן] הכניע מחלקתי בהמנע והתיר קש(ת)[ר] מהשבתי ב[ה] הארכה והרחיה ונמשכתי להצליה בם [צ"ל להצליחם] ובאל יתי' ההישרה:

אמר הגה כבר נמשכו אליו עת עמדי בארצי מעט ⁽²⁾ מחבריו עד קצת ההרים הרמום⁶ הנכללים באותה הבקעה.

ביאור נמשכו הורה בזה על שהענינים כלם נתלים בהמשכת האל יתי' אותם ושמה שלא ימשך מן הצד העליון לא יצא אל המציאות עת עמדי כלומר זמן עמידתי וארצי (א)[רצה] איבריו וגופו אשר הם משכן כחותיו (נ"ב⁷): והורה בזה עד קצת שהיה בו פוגש לעניניו הנוף ורצה בזה מה שיצטרך להעזר בו מכלל(ה)[ם] וביחוד מה שהוא בראשיתו וזה בדמיון והמחשבה ומה שלפניהם המהכות המשיגים מן החושים החצונים והחוש המשותף ההרים הרמים הם הדברים הרחוקים מן הענינים אשר היו בהם תחלה והם עם זה יענג[?] התבוננותם והערוך אליהם ובהם והם הדברים הנלמדים הנכללים באותה הבקעה רצה בו קרבנתם עם זה לכח השכל ושכונתם אליו כי הנלמדים נכללים באופן מה בכח השכלי:

פרק וכאשר היינו מושטמים בא זקן אלינו נהדר כבר נמשך בימים ועברו עליו השנים והוא ברעננות החזוק לא רוצץ ממנו עצם ולא נודעו⁶ לו (יסור)ר[ד] ומה שעליו מהזקנה דעת הזקנה⁶:

ביאור רצה בו מה שפנו אליו מן התנועה השכלי' ושוטמות הנפש לבקשת המושכלות והתבוננותם בא אלינו זקן נהדר רצה בו מה שיקרה לכח השכל אצל התבוננות מהישרת השכל לו או השפעת אורו עליו ורצה בזקן הנהדר השכל הפועל אשר הוא המיישיר באמת הכח השכלי אל ציור המושכלות והמוציא אותם מן הכח אל הפעל כפי מה שהודיע במקום אשר בו באר באמרו הזקן הנהדר עם קדימת זמנו ואורך השארותו והוד שיבתו. ועל זה בעינו הורה באמרו בימים ועברו עליו השנים והוא ברעננות החזוק כלומר לא ישנהו הזמן אבל עניינו קיים מתמיד לא ישתנה כמו שישתנו החמריים להגקתו מערובת החמר והרוממותו לצאת מן הכח אל הפעל לא רוצץ ממנו עצם (ו)לא יחסר כת מכותיו ולא תקרה לו חולשה (מ)מה שלא ימלט ממנו מי שנתיהרה פעולתו ר"ל שיש לו פעל מיוחד יסור ממנו מסוגלת פעולתו כמו שיחסרו בהכרח החמריים ותקרה להם החולשה מענינם הראשון רמו בזה אל שכליותו המופשט בפעל והעדרו הסבה המחייבת השנוי ומה שעליו מהזקנה דיעות הזקנה הורה בו על שהוא עם רחקו מהחסרונות אשר יתחדשו במי שיבא עליו הזמן הארוך מן הדברים ההווים

⁶ ר"ל כאשר הפצרתם בי, אחי, שאספר לכם מעשה חי בן מקיץ, בקשתי מנוס וספלא לי באמרו שהדבר לא יתכן וכל מחשבתי היתה להריחכם בתחלת ממושכה עד אשר נדרשתי לאשר שאלתוני לעזור לכם ולחמוך בידכם. והמעתיק ינהג בכבודות בראש דבריו כי בא בכפל רסנו של המחבר ותרגם את דבריו מלה במלה מלאכת סרך.

⁶ לפי הערכי צ"ל לשדי חמד אשר סביבות הבקעה.

⁷ = נכתב בצדו.

⁸ נודעו. המלה הזאת נבראה בצלם הערבי הצעצע.

⁹ העתקתו צדקה פה מהעתקת הח' מעהרען צד 14—413.

הנה כבר יעזור במה שמחייבהו קדימת הוּמָן בוקנים מן ההדר וההוד והנעת (3) השלמות:

פרק והתעוררתי להתערב עמו והשתלח מעצמות [נפשי] מעורר אותי להכנס אליו ולדבר אותו ונטיתי בחברי אליו וכאשר קרבנו אליו הקדים לנו שלום והשארות והתקשט בלשון [צ"ל בלמוד] מקובל והתעוררנו אל הסיפור עד שהגענו לשאול לו מתכונת ענינו ולדעת ממנו נמוס ומלאכתו גם שמו וארצו:

ביאור והתעוררתי להתערב עמו כלומר ידעתי ההתיחסות אשר בין השכל האנושי והשכל הפועל והכריחנו להנהיגו ולשמרו והשתלח מעצמות נפשי מעורר אותי להכנס אליו ולדבר אתו רמו בו אל מה שהוא בטבע השכל בכח מהנטיה לצאת אל הפעל בהדבק בשכל הפועל כי הנה שלמות השכל האנושי אשר הוא בכח ותלך בהדבק בשכל הפועל והשפע האור מצדו עלינו והנשלם במה שהורה עליו באמי להכנס אליו ולדבר אתו ענינו לכוון אליו ולנטות משאר הכחות אליו ונטיתי בחברי אליו כלומר הוצאתי זאת התכונה הטבעית אשר לשכל האנושי מן הכח אל הפעל וכונתי להשקיף אליו לכונת ההמשכות מצדו וחבריו רצה בו שאר כחותיו אשר אין מנוס לו בתחילת הענין שלא יעזר בהם ביציאה מן הכח אל הפעל וכאשר קרבנו אליו הקדים לנו הוא כלומר כאשר פנינו אליו ונטינו בכללות (ע)[א]ליו הקדים לנו שלום והשארות כלומר ואם היתה ההשקפה אליו ממנו תהיה תחלה הנה ההשפעה אשר הורה עליה באמרו שלום והשארות תהיה ממנו בהתחלה שהנה ההכנה תהיה מן המתפעל וההשלמה תהיה מן הפועל והתקשט בלמוד מקובל כלומר היה אשר הגיע אותו אלינו מן ההודעה (ת)[ה] הרוחנית הורה עליה אמרו למוך מקובל כלומר הודעה מתיחסת אמיתית וצודקת למה שעליו מציאות מה שהודיענו אותו שהנה בענין האמת והצדק תכליתו והתעוררנו אל הספור כלומר הגיע ממנו ההכנה ומאתו ההשפעה וההודעה עד שהביאנו הספור לשאול לו מתכונת ענינו [ו] כלומר התעוררנו אל האַקְתָּת מהותו ושאר ענינו כהיות מופשט מן החמר או מתערב בו באופן מה שהנה תכונת ענין הדבר הוא אמתתו אשר (נ"ב היה) בה מה שהוא ולדעת ממנו נמוס ומלאכתו גם שמו וארצו כלומר (מ)[ר]צינו עם ידיעת תכונת אמתתו העצמיית שנדע גם כן הדברים המקריים המיוחדים בו והבלתי מיוחדים ורצה בנימוס ומלאכתו הענינים אשר ילכו דרך המקריים ובשמו וארצו הענינים אשר ירוצו (4) מרוצת העצמותיים כי היה השם הוראתו הנדר אלא שהוראת השם על הדבר הוראה כללית והוראת הנדר הורא(ת)[ה] מחולקת:

פרק אמר אם שמו הנה הוא חי בן מִקִּיץ ואם ארצו הנה היא בית המקדש⁽¹⁰⁾ ואם אומנותו הנה היא השו[ו]טמו[ו]ת בקצו הארצות (נ"א העולמות) עד שהנחתי בהם ספור ופניתי אל אבי והוא חי וכבר נתן לי ממנו מפתחות אל [צ"ל כל] החכמות והיישורנ[ו] [ו] אל הדרכים החולכים אל פאות העולם עד שהייתי בשוטמו[ו] (ו)[ו] בפאות [צ"ל באופקו] העולם:

⁽¹⁰⁾ גם פה התחקה המעתיק על שרשו רגלי הערבי אשר יקרא לירושלם בית אלמקדס והראב"ע בהר"בשם העברי: עיר הקודש.

באור אם שמי הנה הוא חי מתחיל במה שהורי' על אמתתו ואמרו חי מה שנוצר עליו מן השכליות המופשט והגיע מה שאחריו ממנו כי הנה החי נתלה בחוש והתנועה ושם החוש רומז בו אל השכליות [גיב ושם התנועה] רומז בה אל המצא מה שאחריו מאתו ואמרו ואבי מקיץ הורה על שמציאותו אינו בעצמותו אבל מזולתו כי היה מציאות הבן באופן מה מן האב. ובאמרו מקיץ הורה שאותו הזולת אשר מציאותו ממנו הוא יותר יקר ממנו כי היותר (ה) יקר שבעיני החי שיהיה מקיץ כי החי איפשר שיהיה ישן ושיהיה מקיץ ועת היקיצה ממנו יותר טוב ויותר יקר מענין השינה כי השינה דומה (ב) [ל]כח והיקיצה לפעל והורה זה על שהוא שלם במחלט לא יתערב בו מה שבכה באופן מן האופנים ואמר ואם ארצי היא בית המקדש רצה בארץ מה שיריץ מרוצת הסוג כי היה הסוגיות הנגלה בהמון נתלה בארץ ורצה בבית המקדש העולם השכלי המקודש מההטמא בעיני הנשמיים ורצה באמרו ואם אומנותי הנה היא השוטטות בקצוי העולמות ההמשך אשר בו מהשכיל מה שאחריו מן הנמצאות הנמשך להשכילו ההתחלות הראשונות ולהשכילו עצמותו עד שהנחתי בהם ספור כלומר ידעתי להם היותר יקרה שבידיעות והוא ההשכלה כי היו הידיעות החושיות תחת זאת כמו שהודעתי במקומו ואמרו פני' אל אבי והוא מקיץ כלומי שתכלית רצוני ואמתת כונתי ידיעת אבי על התחלותיו הראשונות מהאמת הראשון והשכלים הפועלים אשר הם ממוצעים בינו ובין הראשון אשר הורה עליו באמרו והוא מקיץ וכבר נתן לי ממנו מפתחות החכמות כלם כלומי אני קונה חכמותי מאבי רמזו בזה אל שהסוג מן ההשכלה אשר לו והוא ההשכלה ההתחליית היוצרת לצורות הפועלת להם לא אשר תהיה מדובקת (5) קרובה נפשית כי היה זה המין מן ההשכלה הוא המיוחד באותם העיניים כמו שאמר ואצלו מפתחות התעלומה לא ידעם אלא הוא הנה היישרנו(1) [י] אל הדרך ההולכת אל פאות העולם כלומי שם לי בזה הישרה אל כלל הנמצאות עד שהייתי בשוטטותי באופקי העולם כלומי הספקתי בזאת הישרה המתוארת על האופן הנזכר מהשוטטות הרבנית(1) כשהיו הנמצאות כלם התקבצו אלי יחד עד שידעתיים ברגע מבחתי לכת מהם מדבר אל דבר ויקובץ נכלל בלתי צריך אל החילוק:

פרק והיה מעט מה שנעזבתו משאול ממנו השאלות בחכמות ונתבונן ממנו עמוקותיהם עד שנחלצנו(12) [אל] חכמת הכרת הפנים וראיתי מהמכתוב(13) בה מה שהגעתי עד(14) סוף הפלאה:

(11) השוטטות הרבנית = theosophische Meditation. עיין בלקוטי רש"ם פלקורה מס' מקור חיים לרשב"ג ג' ל"א: השוטטות בהם. והמלה: הרבנית או הרבנית נבנתה בתבנית המלה הערבית: רבאני עיין במקום הנזכר: בידיעת הרבנית כלומר האלהות ובכוזרי א' צ"ה ההשגחה הרבנית ושם צ"ב הכריאה הרבנית ובשירי עמנואל דפוס לבוב צד ט' י': העולם הרבני ובפרקי ההצלחה המיוחסים להרמב"ם (קובץ ב' ל"ב) באורים הרבניים ושם צד 34 ב': מאמרים נבואיים ורבניים.

(12) תפש בלשון ערבי תכלצנא.

(13) נסחא בלתי נכונה נזרמנה פה להמעתיק כי תחת אצאבתה היתה לפניו מלת: א טאבתה ולפי הסוד הערבי ר"ל כי ראה שקלע הזקן אל השערה ולא יחטויא.

(14) המלות הנמצאות בפירושו: מה שגזרתי לו נכונות כפי הערבי: קצית לה.

ביאור והיה מעט מה שנעזבהו משאול ממנו השאלות כלומי לאשר ממנו ההשאלמות וקבלת השפע עד שנהלצנו אל חכמת הכרת הפנים כלומר חכמת ההגיון¹⁵) וקראה חכמת הכרת הפנים כי הכרת הפנים היא ידיעת ענין האמיתי הבלתי ידוע מתכונת הדבר באמצעות דברים נגלים מתכונותיו כן חכמת ההגיון יגיעו בה מדברים נגלים והם ההקדמות אל דברים נסתרים והם הדרושים והתולדות וראיתי מהשבת^(י)[ו] בה מה שגזרתי לו [עד] סוף הפליאה כלומר ידענו מענין ההגיון מה ששפטנו עמו שאין הטבה אלא למי שהיה השענו זאת החכמה ובקשתי האמת על זה הדרך:

באור [צ"ל פרק] וזה שהוא התחיל כאשר הגענו לדבר בה ואמר שחכמת הכרת הפנים היותר בטוחה שבחכמות אשר תפלוש¹⁶) במחש(ב)[כ]יהם הנה יתפרסם כמעט ממנה כל מה שנכסה ממך והודו(ר)[ר]וך אליו והתרחק ממנו הוא כפי שיעורה:

[באור] הורה באמרו שחכמת הכרת הפנים היותר בטוחה שבחכמות אשר תפלוש במחש(ב)[כ]יהם ממנה פלוש אל הקנותה לאדם כה יוכל בו להגיע אל המושכלות בידועותי[ן] עוד אמר הנה יתפרסם כמעט ממנה עד סוף הפרק רמזיה אל מה שיגיע לאדם ככה זאת החכמה מהכרת הצדק מן הכוב והאמת מן השקר הנה תהיה אמונתו לצדק ולקחו האמת ובטלו הכוב והרחיקו השקר כפי שיעורה וכפי חיובה:

פרק ושהכרת הפנים תורה אותך על הבהיר שכמדו(ר)[ח] והנבחר מתיצירה והנאות מהטבעים כשמששה אותך יד ההצלחה השאירתך ואם הפציר כך הגנות בהמשך בזוללות תתעקם:

באור אמרו שהכרת הפנים (6) תורה אותך על הבהיר ובו רמו בו אל מה שנוצר עליו האדם מן ההכנה לחכמו והידיעות והמעלות וקנות המדות המשובחות ואמרו כשתמשך יד ההצלחה השאירתך ואם הפציר כך הגנות בהמשך בזוללות תתעקם רמו בו אל שהוא עם זה מוכן אל הפחיתות ושהוא אל כל אחת משתי התכונות ישוב ר"ל שתי תכונות החשיבות והפחיתות כפי מה שייחבו המביאים מן המנהגים והפעולות וזולת זה כפי מה שהתבאר במקומו:

פרק וסביבך אלה אשר [לא] יסורו ממך והם חסרה דעה [צ"ל חבורה רעה] ווכל לקחת רשות מהם והנה הם ישימוך הפכפך או ישמרך שמירה מעולה:

באור אמרו אלה רמו בו אל הכחות הגופניות אשר לא יבדלו מן הכה השכלי אשר הוא לאדם באמת והוא המדובר אליו לברו מן השכל הפועל ואמרו

¹⁶ הראב"ע לא כנה בשמות את החכמה או המלאכה הזאת ולפי דעת הרמשי"ש (עיי דיואן צד 168) כסה את שמה תחת לשונו בכוונה.

¹⁷ המלה פלוש נמצאת הרבה בפי רש"י פלקירה עיין לרמב"ם לקוטיו מס' מקור חיים ה' נ"ה-ס"ב.

וסביבך כל מה שיתמיד מנהיג לגוף ונתלה בו ההתלות הידוע והורה באמרו והם חבורה רעה על שעניניהם וכונותיהם ומכוניהם נבדלים וזרים ורחוקים מעניני כח השכלי שהנה כל רחוק מדבר הוא רע בהקיש אליו ואמרו לא תוכל לקחת רשות מהם כלומר לא תנקה אל הפועל המיוחד כל זמן שהתמידו וזה שכל ההשכלות האנושיות מעורבות בדמיונות א"א [=אי אפשר] שתנקה[ה] השכלה מעורב דמיון ורצה באמרו והנה יריבו עמך או ישמרך (מ' זין מופלג¹⁷) שהכה השכלי טרוד בהתעוררות והדפיקה ומוכן להתערב לשאר הכחות ולהמשך אחריהם בהרבה מן הענינים או ישמרך זין מופלג שלם במה שתקנתו מכה משובח תוכל בו להכניעם ולרחותם ולמשול עליהם ולהמשיכם אליך בשאר פעולותם וזה הוא כח החכמה הלמודית והחכמה המעשית¹⁸:

פרק אולם זה אשר לפניך הנה הוא מגדף בחפלה יחבר השקר וישר המעקשים ויביא אליך ספורים ולא חטא הנפש להאמינם וכבר חובר האמת (מהם) בשקר והתערב צדקם בכוב עם שהוא עינך ומבטך ומדרכו שיב[ו]א לך מה שנסתר מצדך ונעלם ממעמדך ואחה טרוד לברור זה האמת מהשקר שבו וללקט החרם שבו מהבדולח שבו ולנקות ישרו מערכובי טעותו כי אין לך מנוס ממנו הנה פעם לקח החיישרה בידך ורחה אותך מהסכים אל התעיה ופעם העמיר לך המכוכה ופעם השוה נגלה הנטיה:

באור אולם זה אשר לפניך רמו בו אל כח הדמיון ותארו במנדף במה שישפוט בו מהשקר ובמפליג (8) לרבויה מה שישתמש בו ממשפטים בלתי מועילים ולא אמתיים והורה באמרו יחבר השקר וישר המעקשים על שמתכונתו וטבעו זה הפעל וזה שהוא נוצר על דמות הדבר בדבר מזולת שידמה אליו כמו שידמה המושכל במושח ועל חקות הדבר מזולת שיהיה מה שיחקו אליו משל לו כמו שיחקה חום יתחדש בגוף ד"מ [= דרך משל] בדברים האדומים והמרה השחורה שהגיע בו בדברים פחותי המראה ופחד יקרה לנפש בצורות הדברים הנוראים ויביא אליך ספורים לא תטה נפש להאמינם כלומר שמשפטיו והספורים אשר יספרם אליך אינם ממה שישתוה להם מחוץ מה שסיפר בו בהם והורה באמרו כבר חובר האמת מהם בשקר והתערב צדקם בכוב על שהוא ואם היה בכלל משפטיו מה שהוא אמת ומסכים למה שעלו הענין אשר שפט הנה לא ימנע האמת מהם משקר יתערב בו ולא צדקם מכוב נְקִיחִיתוּ ויגנהו לא יוכל לנקות משפטיו מן השקר והכוב והורה באמרו עם שהוא עינך ומבטך על החוש המשותף והוא הכח אשר יוכלו [צ"ל יובלו] אליו המוחש[ת] כלם אשר כאלו הוא וזה הכח דבר אחר(ר) [ד] וזה הכח באמת עין ומְגַל וצופה¹⁹ לנפש יביא אליה הספור מה שנסתר מצדה ונעלם מן מעמדה ר"ל המוחשות בעניניהם כי היו רחוקים ממעמד הכח השכלי וכאשר הגיע מצד זה הכח ישתמש בהם השמושים אשר יתייבו אותם משפטיו מהשבת הכלליות מהם והוצאת המזיוות

¹⁷ לפי הערבי צ"ל: או שיהיה סביכותך שומר שלם זין מופלג ושמירה מעולה הם ב' העתקות למושג אחד.

¹⁸ עיין בספרי על התארים 311.

¹⁹ עיין בספרי על החושים 81 הערה 94.

באמצעותם ואתה טרוד רצה בו שהכה השכלי הוא הכרת צדק מה שיביאהו
החוש המשותף והדמיון מהכוב שבו ולשמור צדקו וישרו להשתמש בו ולסמוך עליו
ולבטל הכוב שבו והטעות וישוב ולא יסמוך עליו כי אין לך מנוס ממנו
כלומי שהכה השכלי מצטרף אליו או אל מה שיביאהו אליו להעזר בו בעצם
פעולותיו ורמו באמרו הנה פעם לקח ההיישרה בדרך אל הענינים אשר יקרו
לנפש מצד זה הכח וזכר חלקי אלו הענינים וזה שהוא אם שתוכל הנפש להנצל
מתעית זה הכח וינתן לה הכח המיוחד בה ואם שתניע מצדו על מבוכה ומעוש
התיישרות אל האמת ממנו ואם שתלאה מזה לאות ותחשוב בשקר שבו שהוא
אמת ובכוב שבו שהוא צדק:

פרק וזה אשר מימינך שכל כשהתעוררה רתיחתו לא תכניעהו החברה
ולא ישק[ו]ט[ו]טהו המתון כאלו הוא אש כעצים או זרם [מים] במקום
מדרון או גמל גבור (9) שמוף בזמה או צבוע שכול:

ביאור וזה אשר מימינך שכל רמו בו אל הכח הכעסני ורצה באמרו מימינך
לרמו אל שמדרגת הכח הכעסני יותר עליונה ממדרגת הכח האחר(ד)[ר]
התאני אשר תארו בשוא על השמאל כי היה הימין יותר חזק מהשמאל וזה
שמטבעו מה שתארו [צ"ל שתארו מה שמטבע] בו מן המהירות והוא להחזיק בסברא
מבלתי הכרה ולא ידעה ולהמשך מה שיאות לו מבלתי הנהגה ולא הסתכלות ורצה
באמרו כשהתעוררה רתיחתו לא תכניעהו החברה ולא ישקישו המתון
על שזה הכח חזק ההנחה אדמוני מאד כשהתעורר יקשה הדבר להשיבו בעצה
או במענה רך ודמיון בתכונתו זאת באש יוקדת שיקשה לכבותה וזרם מים
במקום מדרון ירד בכח ולא ימצא דרך להשיבו ולדחותו ובגמל גבור בחור
וילך נבאל ופניו למטה (ב)[כ]מבוהל לבקש הנקבה ולא יהרפהו [צ"ל יהרפהו]
מזה הופך [צ"ל הורף] וצבוע שכול כלומי לבייה מתו ילדיה וגורם שתשולח נכה
דרישתם ולא יעמוד נגדה מתנגד ולא ידהה אותה מְנַתְנָה דוח(ק)[ה]:

פרק וזה אשר הוא משמאלך הנה הוא מזוהם וזלל עריץ שמוף בזמה לא
ימלא בטנו אלא העפר ולא ישק(ו)[ט]רעכונו כי אם תמיט בלגימ(ח)[א]
כחלעטה כתאוה כאלו הוא חזיר נתרעב ואחר (20) שולח במתיקות:

ביאור וזה אשר משמאלך הנה הוא מזוהם רמו בו אל הכח התאוני ותארו
במה שהקטב עליו מן הזוהמא והעריצות והשטיפה אל הזק הנטיה אל
המשגל והאכילה והורה באמרו לא ימלא בטנו אלא העפר ולא ישק(ו)[ט]
רעבונו כי אם תמיט על שהוא לא ינוח מסגולת פעולתו מחיובי העריצות
והשטיפה עם אורך ההתעסקות אבל הוא מתמיד הפעל המיוחד בו ואמר בלגימא
בהלעטה כתאוה רצה בו (נ"ב מיני) מה שיניע ממנו על דרך מה שהוא
מוטבע בהם והתמדת הנעת אותם המינים ממנו ומהלגימא וההלעטה והתקוה והתאוה
ודמתו לחזיר מתרעב ואחר שולח במתיקות שיביאהו הרעב החזק למרוד על
מי שירצה למנועו מזה:

(20) כמו: ואחר כן בחמת רעבונו ישולח למלא נפשו במתיקות.

פרק אהה עני הנה כבר הצמדת באלה הצמד לא יצולך מהם אלא גירות תקחך אל ארץ לא ידרוך בה הדומה להם וכשלא יתיה עת אותו הגרות ואין החלץ לך מהם תרמם ירך ויגבר עליהם שולטנות(ק) (ך) השמר(ר) [שלא תחמנע מהם רסנך או שתקל הנהגתך אבל התראה מתגבר עליהם (10) בטוב המחשבה והטריחה בטורח המאסר והחכישה שהנה אחת אם תחוק עליהם העבדתם ולא יעבדוך ומשללת עליהם והם כך לא ימשולו:

באור אהה עני הנה כבר נצמדת באלה הצמד רצה בזה מה שעליו הכח השכלי מחזק הבקב אלו הכחות אליו וההכרה אשר בשכונתו אליהם בעבור הגוף ושאינ הנקות לו ולא מפלט מהם כל זמן שיתמיד עם הגוף אבל אמנם יהיה אפשר לו המפלט בגרות אל ארץ לא ידרוך בה כיוצא בהם כלומי הנדל מהגוף בכללות וההליכה אל העולם השכלי אשר הוא מרומם משיחה מעון אל כיוצא באלו הכחות וכשלא יהיה עת אותו הגרות כלומר הזמן שתתמיד שלא יגיעך עת אותו הענין ולא נשייה עדין מאלו הכחות הנתיג ענין נפשך הנהגה תנצל עמה מנוקם והרפתם וזה כשתהיה ירך על ידיהם ואדנותך וכחך גובר על אדנותם וכחם מכלתי שתמשך להם באופן מן האופנים או תכנע להתגברותם בסבה מן הסכות אבל התראה עליהם מתגבר בטוב המחשבה כלומר היה ראש עליהם ומנהיג להם ומסדר פעולותיהם ומביא אותם על שקידת השווי במעשיהם שהנה אתה כשתחזק עליהם העבדתם ושמתם סרים למשמעתך ולא יעבדוך ולא יטריחוך [צ"ל יטריחוך] ותהיה עליון להם להתגברותך ולא יתגברו עליך:

פרק ומהנהגות טבעך בהם שתמשול בזה המתחפך הנורא על זה הסכל הזולל יגער בו גערה וישכרהו שברון ושתנהג להשתרר על זה המתעקש הקשה בפתוי וזה הסכל החנף ותשמרהו שמירה⁽²¹⁾

ביאור ומ(ת) [ה]נהגות טבעך בהם רצה בו אופן הנהגה עד שיגיע אל המכוון הנרצה מהם שיעזר בכח הכעסני המתואר בהפ(ה) נפכות והמורא למשול על הכח התאוני המתואר בסכלות והזוללות וידחה חמתו דחיה וישבר בזה כחו וש(מ) [ת] ודרג⁽²²⁾ על זה המתעקש הקשה כלומר ושתעזר בכח התאוני לבטל הכח הכעסני ויכנע בזה הכנעות ויתישב בעבור הנהגתך התישבות:

פרק ואולם זה המתעה הנמהר הנה לא תטה אליו אם לא יבא אליך (11) בטובה מן ההזיה והטעות ואז הצדיקהו הצדקה ותזהר מחקל כמה שיגיעהו אליך ואם התערב הנה אחת לא תעדי(ר) מפריו מה שהוא ראוי לקיימו ולאמתו:

ביאור ואולם זה המתעה הנמהר רמו בו אל הדרך אשר יחוייב ללכת בה בהנהגת הכח המרמה כדי שתקבץ הבטחון מטעותו והעזר במשפטיו

⁽²¹⁾ לפי הערבי צ"ל והכנע תכניעהו ולפני המעתיק היתה נסחא משונה שתחפטה חפטה תחת: שתכפצה כפצה וקריב לומר שהיסוד המונח לפניו היה נכתב באותיות ערביות והראב"ע יעיד על צדקת הנסחא ביסוד הערבי ואלה אפוא דבריו צד 140 שורה 8: והכנע השוטה מהם במתאוה והמתאוה בשוטה.

⁽²²⁾ כמו שתתדרג ר"ל שתהיה הולך ומרגל את עצמך להיות שורר עליו והמלה הזאת מורגלת בפי המעתיקים ע"פ הערבי וגם פה נמצא ביסוד הערבי הסתדרג.

ופעולותיו והוא בשלל תבטח בו במחון נמור עד שתהיה באופן תכיר הצדק שבו מן הכוב והצדק שבו מן האמת בהניחך סידור תשוב אליו מזה ומאזנים תשקול בהם עניניו וזה הוא בו או בטוח מן ההזיה והטעות ואפשר שהוא רצה בזה הסדרים ההגיוניים הנה כשעשית זה ויכולת על רמו זה הבטחון הצדיקהו או הצדקה ולא תמנע מן ההמשך במה שיוגיעהו אליך ואם היה עובר מעורבב מעורב הנה אתה לא תעדי(י)ר ממה שיביאהו אליך מה שא"א לך מבלתי קיומו והגיעו בעת פעולותיו מן ההשכלות:

פרק וכאשר תאר (נ"ב לי) ואת הכת מצאתי קבול מוכן לתאמן מה שתאר אותם וכאשר כיונתי לנסותם דרך הבוחן (נ"ב התאמת) המוגד מהם ואני בעסקיהם ושמשיהם פעם ידי עליהם ופעם להסיר [צ"ל להם יד] עלי ומאל העוזר על השכונה עם ואת הכת עד עת ההפרד:

באור כאשר תאר אלי זאת הכת רצה בו כאשר הסתכלתי עניניו אלו הבח[ת]ות מצאתים נאותי(ה)ם] למה שתארם בו ונתוספה אלי אמונה במה שבארו מתכונותיהם וקיימתי ציוויי במה שהיושירני אליו מהנהגת ענינם והנעתי על תכונה ממוצעת בהנצל מהם וההצטער בחרוניהם ועל זה הורה באמרו הנה פעם ידי עליהם ופעם להם יד עלי:

פרק אחר זה התיישרתי זה הוקן בדרך השוטטות התיישרות זריו עניה משתוקק אליה ואמר אלי אתה ומי שהוא בדרך מדמיון שוטטותי מוסר(י)ו[ג]דרכו עליך או עליו סגור או [צ"ל או] יעורך ההפרד ואליו זמן קצוב לא תקרימיהו ולכן הסתפק בשוטטות מעורבב בעמידה שוטטת פעם ותתערב עם אלה פעם וכאשר נחלצתי(י) לשוטטות בחכלית זריוותך נדבקתי עמך ונפקדת מהם וכאשר פנית נכחם נעתקת אליהם ונפרדת ממני עד שחוכל להפרד משורש מהם:

באור אחר זה התייש(ב)תי זה הוקן בדרך השוטטות כלומר כאשר מצאתי השכל על זה השלמות באופן הוא מתיישר אל (12) החכמות יהידיעות נדרותי להלך בכמו דרכו ולקנות החכמה ולהשלימה והתחננתי אליו שיישירני אל ההליכה בזה ואמר אלי אתה ומי שהוא בדרך [. . .] מוס(ד)ר[ך] כלומר העין [צ"ל המין] מההשכלה האנושית בהנקות מעורבב הדמיון והחוש ובתמידות והדבקות בלתי נפסק במנעי התכונות הגופיות ובהתבוננות הכולל למושכלות אשר אין תכלית להם מבלתי החלוק הנשען על אחת אחת מן המושכלות ובהגע(ת)ה אליה מבלתי טורה ולא עזר ולא לקיחת הוראה ולא התפתחות בדרישת האמצעי. ודמיונה אין דרך לה ולא לכיוצא מהגופיים להגיע אליו ולהשתמש בו כל זמן שתמיד על תכונותיהם מפגישת הענינים הגופיים האלהים אלא אם(2) שתתדל להבדל מהגוף ולהפרד ואל זה זמן משוער לא יסבול התוספ(ו)ת בו ולא החסרון עוד אמר

(2) האלהים אלא אם. לשון שבוע בדרך המליצה הערבית: אלהים אלא אשר תרגומה בפי המעתיקים וגם בהעתקתנו (עיין בסופה) האלהים אם לא עיין בס' אמונה רמה צד 26. שורה 27, 53 שורה 15 — ובספר אור ה' (דפוס ווינה) דף נ"ד ופ"ט: — וע"ד השבועה האלהים המורגלת בפי רבא עיין ספר השנתי האסיף א' צד 196, 201.

ולכן ת[ה] סתפק בשוטטות מעורב בעמידה כלומר השכלה בלתי נקייה מעירוב הרמיון והחוש ובלתי מתוארת בתמידות והרבקות אבל תצליח ותכונן בהפרד אליה [ו]היות מתחבר אליו ומתנועע וכאשר נפגדת ממני היית מתחבר לבחות הגוף ומתדבק לא תפסק וזהמתך וחתיתך שמניגותך עד עת הפרדך מהם בכללות וזה יהיה אחר המות והפרד הנפש מהגוף:

סרָק ושכנו אל ספור הרברים לשאול לו מאקלים אקלים ממה שתקיף ביריעתו ועמד על ספורו ואמר שגבולי הארץ שלשה גבול יכללוהו שני המדברות וכבר הושגה אמתתו וסודרו הספורים הנגלים והתכופים והנפלאים בגלות מה שיקיף עליו ושני גבולים נפלאים גבול אחורי המערב וגבול אחורי [צ"ל לפני] המזרח לכל אחד מהן יש סימן וכבר הושם כינו ובין עולם הגופים גבול נסתר לא יעבור כם כי אם הסגולות הקונים יכולת ושהוחנו הרבות והמשך בטבע²⁴:

באור ושכנו אל ספור הרברים לשאול לו מאקלים אקלים ממה שהקיף ביריעתו ועמד על ספורו כלומי רצינו לעמוד מצדו על ידיעת הנמצאות כלם המושכלות מהם והמוחשות ולהקיף בהם כי מצאנו השלמות האנושי נתלה בזה ומניע בדרכו ואמר שגבולי (13) הארץ שלש רצה בארץ הנמצאות הטבעיות המעורבות לחמר המוכנות לשנוי והוא בזה הפרק יבאר עניניהם וזולת עניני הנמצאות השכליות והבלתי מעורבות לחמר הבלתי מוכנות לשנוי ורצה כגבולין²⁵ השלשה מה שיהלקו אליו אלו הנמצאות הטבעיות והם המורכבות המוחשות וההיולי והצורה ורמו באמרו הגבול אשר יכללוהו שני המדברות המורכבות המוחשות בשתי עולמות הארץ והשמים והם אשר יקבצום ב' המדברות אשר הם הארץ והרקיע ואמר וכבר הושגה אמתתו עד סוף הפרק כלומר שהם מושגים בחוש ודעם האדם אם מה שימצא לפניו הנה בסגולת הרגשות הגוף ואם מה שישתר ממנו הנה בספורים התכופים²⁶ אשר יתכפו אליו מפאת מי ש(ב) [ר]אה אותו ורצה בשני הגבולים הנפלאים ההיולי והצורה, אם מה שאחורי המערב הנה הוא ההיולי ואם מה שלפני המערב [צ"ל המזרח] הנה הוא הצורה ולכולם יש סימן כלומר לכל אחד מההיולי והצורה יש עצמות ואמתות כבר הושם בינו ובין עולם הבשר גבול נסתר כלומר שכל אחד מהם אינו נלוי המציאות אבל יש בין כל אחד משניהם ובין האנשים מחיצה נגד. לא יעברו להשיגו כי אם הסגולות כלומר לא ידעוהו אלא אָנשים מסוגלים נבדלים במה שיקווה מן היכולת כלומר כה ולא ימשך לאדם ביצירה והטבע וזולת הקנייה:

סרָק וממה שיקנהו, הרחיצה כמעיון הומת אשר כגבול מעיון הנח [צ"ל הב"ח]²⁶ השוקט כאשר החישר השט והפָהר בו ושחה מן מימיו

²⁴ אולי צ"ל: ולא ימשך [לאדם] בטבע כאשר העתיק בפירושו וזה מוכן הדברים לפי היסוד הערבי.

²⁵ עיון מה שכתבתי על הוראת שורש תכף בספרי על התארים צד 247 הערה 247 וצד 282 הערה 88 והלשון: הספורים התכופים נמצאת אצל מעתיק ספר אמונה רמה צד 78 שורה 13 וגם פה נמצא ביסוד הערבי הלשון אלמתואתרה.

²⁶ מעין הבעלי חיים יתאים עם היסוד הערבי: עין אלחיואן.

המתחוקים התפשטה במעשיו²⁷) ממנו פליאה תפסק ותכרת ממנו בה המבוכה הריא ולא יצלול בים המקיף ולא ילאהו הר גבוה ולא ירחתו השמן בעת נטותו אחרי התהו ובקשנו ממנו תוספת ביאור על זה המעין ואמר הנה יהיה שתגיעו אל עת המחשך הקיים בפאת הקוטב לא יחפשו עליה הניצוצים בכל שנה עד זמן מוגבל והנה מי שהתיחד בו ולא יק(י)ו[ו]ן בו יגיע אל מקום רחב בלתי מוגבל כבר התהלך בו האור ויפגש תחלת כל דבר מעין הומה (ו)ו[ו]משך ממנו נהר כל ימי הארץ²⁸) מי שהתרחץ בו יצוף על פני המים ולא יתנועע אל הטביעה ויעלה [אל] אותם ההרים הגבוהים ולא תמער רגלו עד שיחלץ בסוף אל שני הגבולים הנסתרים:

באור וממה שיקנה זה הכח הרחיצה במעין הומה ורצה במעין הומה ההניון והרחיצה בזה המעין הוא למישה השכל²⁹) והיותו מוכן (14) בסדרי ההניון להגיע אל האמת בדיעת הנמצאות ורצה בהומה המועיל אל הכח הרברי כי ההמיה היא קול המים ורמו בה אל הרבר אשר תועילתו אל זאת החכמה ואל קנין היכולת על הגעת המושכלות בדיעות ורצה באמרו בשכונת (ה) מעין הכ"ח [צ"ל הב"ח] השוקט כלומי שחכמת ההניון מצרנית לחכמות האמתיות וכלי [יגיעה?] יגיעו בה אליהם ומעין הכ"ח הוא החכמה האמתית אמר כאשר התישר אליו השט והטהר ושתה ממימיו המתוקים כלומר כאשר נמשך מושך (נ"ב דורש) החכמה להתישר אל זאת החכמה והגיע אליה ולמשש שכלו ושתה ממנה כלומי קנה אותה על דרך הקנין התפשטה במעשיו ממנו פליאה כלומר נמשך והגיע אליו ממנו כח לא היה לו קודם יוכל בו לכרות אותה המבוכה על ההקפה במיני הנמצאות וההליכה בהם בלא עמל ולא ליאות ולא יצלול בים המקיף כלומי לא ישקע בסכלות המקיף לכל זולת הנבדלים בכמו זה הכח ולא ילאהו הר גבוה כלומי העליה אל מדרגות החכמה והוא החכמה האמתית ולא ירחתו השמן בעת נטותו אחרי התהו כלומר לא ירחוהו מן האמת הספקות ומיני המבוכה הנלוים אל בני אדם המתחברים להם בסכלות והתעיה אשר הוא הסכלות החזק עוד אמר ובקשנו ממנו תוספת ביאור על זה המעין ואמר הנה יהיה שתגיעו אל עת המחשך הנצב בפאת הקוטב כלומי הספקות והדמיונות המבוכות הקורות אל כתות האנשים כפי מדרגותיהם ורצה בפאת הקוטב הנפש האנושית אשר עליה יסו(ג) [ב]בו בני אדם ומצדה הנהגת הנוף ויתר הכחות הדבריות להיישירם אל הסרתם ונלות האמת שבהם. עד זמן מוגבל כלומי עד עת ההתחזקות במה שיקנהו מן היכולת אשר יוכלו בו על זה. והנה מי שהתיחד בו [ו] לא יקוץ בו כלומר מי שרצה לעיין במבוכות ההם ולחקור מהם להסיר הספקות שבהם והוכן בדיעת האמת מהם יגיע אל מקום רחב בלתי מוגבל שכבר התהלך בו האור כלומר יגיע בסוף הענין אל מה שהוכן לו מן השלמות וקבלת התועלת באור החכמה ויפגש תחלת כל דבר מעין הומה כלומי חכמת ההניון ימשוך

²⁷) צ"ל במעיו או באיבריו לפי הערבי פי נוארחה. ואולי נתהלפו הנקודות אשר על האותיות בנסחת המעתיק עד אשר נראתה לו מלת: כוארנה

²⁸) כך הבין המעתיק את המלות הערביות עלי אלברוך ונראה שהדין עמו ותח' מעהרען

הלך בדרך מרחוק צד 418.

²⁹) על למישה השכל עיין רשימת כ"י בערלין ע' 104 (מש"ש)

ממנו נתר כל ימי הארץ. כלומי תהיה משך והגע(ת)[ה] לשכל ההיולי המוכן לידועות למה שקנהו מן החוש מן הידיעות הראשונות מי שהתרחץ בו יצוף על פני המים ולא יתנועע אל הטביעה (15) כלומי לא יטבע בסכלות אבל ינבר עליו וימשול בו ויעלה אל אותם ההרים ולא תמעד אשורן כלומי תגיע מדריגתו בחכמת ההגיון אל שישוב באופן ישקף אל האמתות בזולת לאות שיגהו ולא עייפות ישיבהו ממגמתו עד שיחליץ בסוף אל שני הגבולים הנסתרים כלומי יעין באמתות ועצ(ה)[ם] הנמצאות וישקף מהם תחלת כל דבר ההיולי ו(מ)[ה]צורה אשר קראם שני הגבולים הנסתרים:

פרק ודבר(ו)נו עמו מן הגבול המערבי לקורבת ארצנו אליו ואמר שבקצת המערבים [צ"ל המערב ים] גדול חם כבר נקרא בספר האלהי⁽⁸⁰⁾ מעין חם שהנה השמש אמנם ישקע [ו]מפאתו (ו)[ל]משך זה היו(ו)ם מאקלים נמנעת הנדרת רחבו אין ישובו [צ"ל ישוב בו אלא] גרים באים אליו והחשך משקף על פניו ואמנם יגיע אל החולכים אליו ניצוץ אור כשתפנה השמש לערוב וארצו קמויית כשתתיישרה בישובים [צ"ל כיושבים] הקיאה אותם וישובו בה אחרים תחתם ויתיישבו בה וכונו על מקום מרוצת המים והושם המחלוקת בין אנשיו גם הרחיצות [צ"ל הרציחות] וכל כת שתאמן תמשול לחרום כת האחרים ותענוש אותם שיגלו יבקשו מנוחה והשקט ולא ינצלו גם הטובים⁽⁸¹⁾ זו לעגם⁽⁸²⁾ לא ישובותו:

באור ודבר(ו)נו עמו וכו' כלומר בקשנו תחלה ידיעת ההיולי ואמי שבקצת המערבים [צ"ל המערב ים] גדול חם רמו בו אל ההיולי ובוה השם נקרא בספר אלקראן כשאמי יתי' עד שכאשר תגיע אל מקום עריבת השמש מצאה שוקעת במעין חם ועריבת השמש בו לכת הצורה אליו והתלבשותה בו וימשך זה הים מאקלים שוקם כלומי אקלים חרב וזהו אקלים ההוות הנפסדות תחת גלגל הירח מבצר הנדרת רחבו כלומי שהוא רחב יכלול כל מיני המתהוים והיסודות אשר מהם יורכבו ההויות אין ישובו [צ"ל ישוב בו] אלא גרים [וכן] כלומי הצורה המתחדש(ו)ת אליו ממקום אחר(ד)[ר] רחוק ממעין ההיולי והחשך משקף על פניו כלומי מדרך ההיולי שלהם שיהיה בלא צורה הנה שם יהיה החשך משקף על פניו כלומי מושל כי הצורה היא אור מכותנה [צ"ל מתוכנה]⁽⁸³⁾ אל בעלי הצורות בה יסור החשך מן ההיולי ואמנם יגיע אל החולכים ניצוץ אור כשתפנה השמש לערוב כלומי שההוים נפסדים יתלבשו אורם מצורותיהם הנקנות כשיחולו הצורות בהיוליהם ויתחברו בה וארצו טובעיי [צ"ל טובעני]⁽⁸⁴⁾ כלומי שאלו ההוים הנפסדים לא יתישבו בהם הצורות ולא יתקיימו כמו שלא יתקיימו בארץ הטובעני תמונתיה וכחותיה ותבניותיה כשהתיישרה בי(שו)[ש]כים הקיאה אותם כלומי מדרכו שיתעקבו⁽⁸⁵⁾

⁽⁸⁰⁾ עיין בס' אלקראן שער י"ח, ס"ד.

⁽⁸¹⁾ נסחא אחרת נודמנה לפני המעתיק: פלינבני קרארא ולא יסתבליץ אלאביאר.

⁽⁸²⁾ השביל להשחמש בדברי הנביא הושע ב' ס"ו לתרגם המלות הערביות והלא דיונהם

אשר טובבם וזה דרכם ויסורם: זו לעגם.

⁽⁸³⁾ צ"ל מתוכנה ע"ד תכן נשמות עם אור הראשון ועיין דוקעם בס' נחל קדומים מ"ה.

⁽⁸⁴⁾ כמו מינוי מקום רפש ומיץ עיין תענית י"א.

⁽⁸⁵⁾ מלה המתעקבו נוצרה בצלם המלה הערבית מתעאקב' ובתכניתה עיין למשל במורה

עליו הצורות ולא תתישב (16) בו צורה אבל יומר בחליפה או הפכה בתכונה הנה הוא לעולם יקיא הצורה ותבטל ממנו ותשיגה וזולתה ויתישבו בו ויבנו בנינים אל מקום מרוצת המים כלומ' שכל הווה בו נפסד בלא ספק וכבר הושם המחלוקת בין אנשי(ג)ו כלומר שאלו הצורות המתעקבות המומרות עליו שונאות מתהפכות ומתגברות (ב)[כ]אלו קצתם שונא קצתם הנה הם יתרחצו [צ"ל יתרחצו] במקומותיהם ואי זה כת מהם, כלומ' שתגבר בכחה תמשול כלומ' שהצורה שהיה ראוי לה ההיולי כפי מזגי היסודות הצטייר בה ההיולי ובטלה הצורה האחרת הקודמת ונענשה המתחלת הקודמת לְגֵלוֹת ממעונה ולהתרוקן ממנו (1)[י]בקשו מנותה ולא ינצלו גם הטובים כלומ' שהכוונה היא קיום אותם הצורות בעינים אם היה אפשר ובעבור שלא יהיה אפשר נשמר קיומם בקבלת התמורה וההתעקבות. וזו לעגם לא ישובות כלומ' שאלו התכונות טבעיות לאלו ההווים הנפסדים לא ישתנו בתכונה מן התכונות בטבעיהם:

פרק וכבר ילכו אל זה האקלים כל כ"ח וכל צמח אך הם כאשר התישבו בו ואכלו ממרעיתו ושחו ממימיו וכסו אותם כסוים] זרים מצורותיהם הנה יראה האדם בהם שכבר לבש עו(ד)ר] בהמה וצמחו עליו צמחי הע(צ)אשבים וכן ענין כל סוג אחר. וזה האקלים אקלים חרב נמתח מתנהג בקטטה והתעוררות והריב וההרג יקבל החוד מקום רחוק ובין זה האקלים ואקלימכם אקלימים אחרים:

ביאור וכבר ילכו וכו' כלומ' שמדרך הצורות החיוניות והצמחיות שיתלבשו בזה ההיולי ובאלה החמרים אך הם כשהגיעו בו והתטבעו²⁶) החמרים בהם תנוסה זאת הצורה המחדשת בכסוים זרים כלומ' מקרים יתחייבו לה בסבת ההיולי הנה יראה האדם כלומ' דמיון זה שהצורה האנושית ד"מ כאשר הגיע בחמר בה חוברו מקרים נפלאים מתמונה מה מוגבלת ומצב מוגבל לא תוכל להתחד בתמונה זולת תמונה ולא שיעור זולת שיעור ולא מצב זולת מצב וכן כל אחד מהמ[י]נים זולת המין האנושי הנה הם לא יתמלטו ממקרים יתחברו ביהוד צורותיהם וזה האקלים וכו' זה התאר הוא כלל מה שתארו וחלקו בדבור הקודם מתכונות ההוות הנפסדות ובין זה האקלים ואקלימכם רצה באקל[י]מים המ[י]נים המחצבי[י]ם והצמחיים והחיוניים ורצה באקלימכם המין האנושי:

פרק אך אחורי זה האקלים ממה שְׁלוֹת לעגולת עמודי תרקיע אקלים דומה בו בענינים מהם שהוא מְדַבֵּר כלתי מיושב אלא מגרים נכריים ומחם שהוא יגנוב האור מפאת נכריות ואם היה אל חלון האור יותר קרוב מן

הנבוכים א' ע"ד, ד' אשר שם יעתיק החריזי (ע"ג): והמקרים הם המתחדשים בכיאת זה תנף סור זה והוא הלך בדרך הרשב"ת שתרגם והמקרים הם המתחדשים הבאים עליו דבר אחר סור דבר אחר אבל ר' יהודה י' תבון העתיק המליצה הזאת בכוזרי ה' י"ח ב' מקרים מתחדשים עליו באים עליו זה עקב זה.

²⁶ הוראת המלה הזאת הנולדה על ברכי ישמעאל משונה פה כמוכנה כפי המעתיקים אשר ישתמשו בה בהוראת sich abdrücken ופה מוכנה: einen Eindruck, ein Gepräge erhalten. ועיין מה שכתב על מלת טבע ושמושה צונץ זצ"ל בספרו על הפייסנים צד 634 ועל שרש הפסבוע ונרדפו החקק, החתם, התרשם עיין ספרי על החושים צד 112 הערה 46.

הנזכר לפניו ומהם שהוא מעמיד יסודות השמים כמו שאשר לפניו מעמיד יסודות הארץ הזאת ומקיים אותם אבל היושבים בזה (העולם) והאקלים] מיושבים אין גול בין הבאים אליו אפי' בשוה מחט ולכל אומה יש סמן מוגבל לא יתגבר בו זולתם לקחתו:

באור אך אחורי וכו' רמז בו אל הגרמים השמימיים אשר הראשון מהם וממה שילוח אלינו נלגל הירח וסופם ותכליתם נלגל התשיעי ושם אותם אקלים אחד אחורי האקלים הקודם וזרו כי היה טבעם נבדל לטבע ההוות הנפסדות ואם היה דומה לו כפי מה שזכר בענינים מהם שהוא מדבר בלתי מיושב אלא מגרים נכרים כלומי שאחר(ר) [ד] ממה שידמו בו הגרמי] ההווים הנפסדים שהם בעלי ההיולי מופשט בבחינת עצמותו מן הצורות ואמנם יתחדשו עליו הצורות ויבאו אליו ממקום זולתו הנה כאלו היא בקעה בלתי מיושבת אין שוכן בה כי אם גר נכרי יבא ממקום אחר ומהם שהוא יגנוב האור מפאה נכרית כלומר אמנם יתדמו ניב שכל אחד משניהם יקבל האור מפאה נכר(ס) [ת] כלומר מצד נכרי אליו וזה כי להם טבע היולאני מקבל הצורות ויקובל אורו מטבע שכלו נתן הצורות ושם אותם גונבי האור כלומי יקחו מה שאינו להם בעצמותם מן האור כמו שהגנב יהויק במה שאינו שלו מן הממון ואם היה יותר קרוב [אל] חלון האור כלומי שמוצא האור ומחצבו אשר הוא הענין השכלי בכלל יבא ממנו האור אל הגרמים השמימיים בלא אמצעי ויבא ממנו אל ההווים הנפסדים באמצעות השמימיין] הנה יהיו בעבור זה השמימיים יותר קרובים אל המוצא כלומי יותר חוקי] קדימה וזה כפי מה שנודע מאמתות הקודם והמתאחר במקומו וזוה שהוא מעמיד יסודות השמים כמו שאשר לפניו מעמיד יסודות הארץ ומקיים אותם כלומי וממה שיתדמה בו כל אחד משניהם אל האחר שכל אחד משניהם מקיים היסודות כלומי נושא צורות [ניב ומעמיד] אותם, אם הנושא לצורות הקיימות הנה הוא מעמיד ומקיים יסודות ואמותיו השמים המוסרות מן ההוייה וההפסד ואם הנושא לצורות החולפות המותחלות הנה הוא מעמיד ומקיים ליסודות ואמותיו הארציים השקולות בהויה וההפסד אבל היושבים בזה האקלים מיושבים אין חמט בין הבאים אלי(נ) אפי' בשוה מחט כלומי אבל זה האקלים ר"ל אקלים השמים ואם היה מיושב בגרים הנה היושבים בו מתיישבים בו ר"ל צורותיהם לא יפרדו מהם ולא יבוטלו בהפניהם הנה לא יחמוס קצתם שוה מחט מקצת כמו שעליו הענין בהוות הנפסדות אבל ענינם בזה מתחלף לפניכם ונבדל לו כמו שיוורה עליו אמרו ומכל אומה סימן מיוחד לא יראה⁸⁷ עליהם זולתם בהתגברות:

פרק והישוב היותר קרוב אלינו ממנו בקעה תשכון בה קטני הגופות מדוריו התנועות ומדינותיהם שמונת. וילוח אליה ממלכת אחרת יותר קטני הגופות מאלה ויותר כבדי תנועות יתגו בספרים ובמשפטי הככבים והטלסמאות ואחיות העינים והמלאכות הרקות והמעשים העמוקים ומדינותיהם תשע. וילוח אליות ממלכת אנשים נמשכים אחר הקישוט מדברים גדולים ששים

⁸⁷ המלה הערבית יסחר חסבול ב' העתקות האלה יתגבר ויראה גם יחד ועל כן נמצא הראשונה ביסוד והשנית בפירוש.

ושמחים נקיים מהראגה ומהאנחה עמוקים ומשתדלים להבהיק פניהם מרכים כגונוניהם חמשול עליהם אשה כבר הוטבעו על החסד והטוב וכשיוכר הרע יחרבו [צ"ל יברחו] ממנו ומדינותיהם שמונה. וילוח אליה ממלכה אחרת כבר נוסף אל שוכניה תחפשות הגשם והפגלת הצדק ומתכונותיהם שפירדתם ועמידתם מרחוק נמנעת החועלת וחכורם נאהב ומדינותם ארבע³⁹). וילוח לה ממלכה תשכן בה אומה ישחיתו בארץ ויאהבו ללכת בשרירות לבם ושפיכת הדם והעול וההריגה עם אבל והספד וימלוך עליהם איש צחוב ובוגד בהפרת הברית וההריגה וההכאה וכבר יחגרת וילחם כמו שיורה העיון בספוריה עם הממלכות הטובות הנזכר ענינם והם יחשקוהו ויאחבוהו ומדינותם שבע. וילוח אליה ממלכה גדולה אנשיה מפליגים בוהירות והיושר והחכמה והשלמת צרכיהם ותהטבה אל כל פאה ואמונת החמלה על הקרובים והרחוקים והגעת החסד אל מי שידע וסכל וכבר נחרץ משפטם מן היופי וההוד (נ"ב הנה אליה ממלכה יש(ב)[ב]ט — — מדינותם וכו'³⁹) ומדינותם שבע וילוח אליה ממלכה רחבת הקוטר רבת הישוב מְדַבֵּר אין בו מדינות ואמנם עיירותיהם ארץ רעה וצייה מחולקת בי"ב חלקים ויחנו בכ"ח מחנות⁴⁰) לא תלך כת אל מקום כת⁴¹) ואם אימות הממלכות ילכו אליה ויסחרו אותה:

ביאור והישוב היותר קרוב אלינו התחיל לחלק מה שכלל אותו באמרו ולכל אומה סמן מוגבל ואמר היותר קרוב שבשוכני זה האקלים בקעה וכו' רמו בה אל גלגל הירח ותארו בקטן הגוף כי היה גרמו חלק מייש [צ"ל מליט]⁴²) מגרם הארץ ובעלי התכונה שמו שעור הארץ אשר ידעוהו והוציאוהו בהקש(ים) האמתיים והבחינות הבטוחות מאזנים יוקשו אליו שעורי שאר הנרמים ונתאמת להם ששעור שטחה בתשבורת⁴³) מאה ושלישים ושנים אלפי אלפים ושש מאות אלף מיל בשעור שהמיל הוא ארבעת אלפים אמה באמה בינונית ושעור גרם ככב חלק מן כ"ב (אלף) חלקים מגרם הארץ ושיעור גרם נונה חלק מן מ"ז [צ"ל מליט] חלקים מגרם הארץ ושיעור גרם השמש כמו הארץ מאה וס' פעם ושעור מאדים [כמו שלישי הארץ ושעור צדק]⁴⁴) כמו הארץ צ"ה פעם ושעור גרם

³⁹) לפי הערבי המש.

³⁹) הכ"י נלקח כאן בחסר כי לפי הערבי נפקד פה מקום ככב שבתי וספור תכונותיו ומדינותיו שבע ובלי ספק נפלו הדברים ע"י שווי ההתחלות בראשי המאמרים. והרב גירון השלים עוד עי"פ הכ"י אחר תיבת ישבנו [צ"ל ישכון בה] חמלות: האומה עמוקת המחשבה מדברת רעות ואם . . . אבל גם הוא לא בא עד תכליתו.

⁴⁰) הי"ב החלקים הם הגור המולות והכ"ח מחנות הם כ"ח מחנות הלבנה אשר חברתי עליהן במאמר מיוחד (צייטשריפט דער דייטשען מארגענלענדישען געוועללאשפט, כרך י"ח ובהוספות בכרך כ"ה) [מש"ש].

⁴¹) לפי הערבי יחסרון כאן חמלות: אלא אם יניח את מקומן במעגלם מלפנים וימחר אל הפכו ועיין כפירוש כי שם נמצא רושם חמלות האלה.

⁴²) את כל המספרים הצריכים תיקון בכל הפרק הזה תקנתי על פי הנמצא בספרי האחים הצודקים עיין בספר Naturanschauung der Araber im X. Jhrd. v. F. Dieterici צד 34 ועוד.

⁴³) עיין מה שכתבתי על הוראת המלה הזאת בהערותי לפי ס' יצירה להברגלוגי צד 636.

⁴⁴) הדברים המוסגרים הוספתי על פי השערתי.

שבתו כמו הארץ צ"א פעם ושעור גרם הככבים הקיימים אם בגודל הראשון הנה כל אחד מהם כמו הארץ ק"ח פעם ואם אשר בגודל השני הנה הם כמו הארץ צ' פעם ואם אשר בגודל השלישי הנה הם כמו הארץ ע"ב פעם (נ"ב ואם אשר בגודל הרביעי הלא הם כמו הארץ נ"ד פעם) ואם אשר בגודל החמישי הנה (הנה) הסכמו [צ"ל הם כמון] הארץ ל"ו פעם ואם אשר בגודל הששי והוא היותר קטן ממה שיראה מן הכוכבים אשר היה אפשר להקישם הנה הם כמו הארץ י"ח פעם הנה היותר גדול שבגרמים השמימיים והכוכבי והיסודיים אשר היה אפשר להקישם בשעור הוא השמש. עוד הכוכבים הקיימים אשר בגודל הראשון והם ט"ו כוכבים עוד כוכב צדק עוד כוכב שבתו עוד הכוכבים הנשארים כלם כפי מדרגותיהם עוד מאדים עוד הארץ עוד נוגה עוד הירח עוד כוכב ולוה שם הירח קטן הנוף כלומי בהקש אל הגרמים הנזכרים ותארו במהירות התנועה כי הוא יתוך גלגל המזלות בכ"ו יום וחצי וה' שעות בקרוב וכוכב יחתכהו בשלש (20) [מאות] וחמשה וששים יום ורביעית יום ונוגה במשך זמן כוכב. והשמש באותו המשך בענו [צ"ל בעינו] ומאדים בשנה פרסית [וי' חדשים] וט"ו [צ"ל וי"ב] יום בקרוב וצדק ב"א שנה וי' חדשים י"ד [צ"ל וכי] ימים וחצי ושבתו בכ"ט שנה וה' חדשים וי' ימים והככבים הקיימים בתנועה ל"ו אלף שנה ולוה שם הירח מהיר התנועה ואמר ומדינותם ה' מדינות רמו אל הגרמים שתחלק עליה ממלכתו ותכלול עליהם כפי מה שיחייב מה שנמצא לו מהתנועות שהנה נמצאו אליו ה' תנועות וחייב שיהיה לכל תנועה מהם גרם בפני עצמו כפי מה שהתבאר עניינו בספרי התכונה ותלוה לה ממלכה אנשיה יותר קטני הנופות מאלה ויותר ככרי [צ"ל ככדין] תנועות רמו בו אל גלגל כוכב וחייב שיהיה השוכן בו אשר הוא כוכב יותר קטן הנוף מהקודם אליו ויותר מאוחר תנועה ממנו ואתה תדע זה ממה שהובא בזכרון שעורי הגרמים ושעורי התנועות במה שקדם מהפרק ותארו בהגיה בספרים ובמשפטי הככבים וזה כפי דעת (בעלי) משפטי הככבים וספרם הוראת כוכב על אלו הענינים הנזכרים עוד אמר ומדינותם שבע [צ"ל תשע] הוא יורה בו על מה שהתבאר בשער הירח. וילוה אהריה ממלכה אנשיה [ג]משכו אחר הקשוט עד סוף הפרק רמו בו אל גלגל נוגה ותאר בו נוגה באלו התארים והוא נ"כ כפי דעת [בעלי] משפטי הככבים וילוה אליה ממלכה כבר נוסף לשוכניה התפשטות רמו בו אל גלגל השמש ותאר השמש (כ) [שהיא נמשך אליה ההתפשטות בנשם ורצה בו גודל שעורה אשר נתיחדה בו מבין זולתה וילוה אליה ממלכה תשכון בה רמו בו אל גלגל מאדים וילוה אליה ממלכה גדולה רמו בו אל גלגל צדק ו' א' ממי ישכון בה אומה רמו אל גלגל שבתו וילוה אליה וכי רמו בו אל גלגל הככבים הקיימים ורמו באמרו רחבת הקטורים אל שעור מרחקו מן הארץ וגודל שעור הקף שטחו כי היה מרחקו מן הארץ ר"ל רחק שטחו היותר) שפל ס"ה אלפי אלפים ושלש מאות וע"ה אלף ות"ד מליון הנה יהיה קטרו מאה ושלושי אלפי אלפים ושבע מאות וט"ו אלף מיל. ואולם מרחק שטחו היותר עליון הנה אין דרך לידעתו ושעורו ר"ל שעור הקף שטחו היותר שפל ד' מאות וי' אלפי אלפים וה' מאות וי"ח אלף וה' מאות וע' מיל הנה כשהורה זה בקטרו הנה הגיעה מהשטח היותר שפל ממנו ואולם שעור הקף שטחו היותר עליון ושעור הקף שטחו ושטחו היותר עליון הנה אין דרך לידעתו נ"כ לסבה וזכרונה במה (21)

שאחרי ורמו באמרו רבת הישוב אל הככבים הקיימים אשר לא נודע מספר(י)ם ולא יגיע כה האדם להגיע אליהם בכלל(ה) [ע] אלא שאשר היה אפשר הקשו ונודע מהם מספרו הוא אלף וכ"ב ככבים) ואמרו מדבר אין בו מדינות כלומר בקעתם לא תחלק אל מדינות לל"ז חלקים ויחד כל חלק מהם בתנועה בלתי מתחלפת ונודע זה מאשר הם לא יקרבו קצתם אל קצת ולא ירחקו קצתם מקצת אבל הם שמורי המרחקים כאלו הם כלם תקועים בנשם אחד יתנועע הוא ויגיעם בתנועתו זאת ואמנם עיירותיהם ארץ ר[ע]ה וצ"ה מקום אחד שווה בלתי מתחלק אל בקעות מתחלפות מחולק ב"ב חלקים רמו בו אל אזור זה הגלגל אשר יקרא גלגל המולות וכבר חלקוהו בשכל על י"ב חלקים נקרא כל חלק מהם בשכל בשם והם שש"ת סא"ב מע"ק גר[ר] [ד] (2) ושם מהנות כי היה שעור מהלך כל הולך מן הככבים הקיימים והנבוכים מוקש אל גלגל המולות והורה באמרו לא תלך כת אל מקום כת אלא כשנתרוקן (ת) [מ] קומה מהפנים ותפנה או ללכת אחריה על מה שזכרתיו במה שקדם משמירת מרחקיהם מה שבניניהם הנה לא ישיג אחד מהם האחר עד שיתקבץ עמו במקום כי לא יחנה אחד מהם במקום אלא כאשר הלך ממנו אשר קדמו הנה (ה) [ח] נה זה השני וכבר נעתק ממנו הראשון עוד אמר ואם אומות הממלכות ילכו אליה ויסחרו אותה רמו בו אל מהלך הככבים הנבוכים הנזכרים במה שקדם מגלגל המולות ומהלך כל אחד מהם ממול אל מול ורמו באמרו ויסחרו אותה אל תנועותיהם הסבוכות אשר יתחילו ממקו ויכלו אליו בעינו הנה כאלו הככבים בסבוכם בהם והעתקותיהם אליהם בעינם סוחרים בהם:

פרק וילוה אליה ממלכה לא יושג אופקה עד היום אין מדינות בהם ולא מחנות ולא ישכון בה מי ששיגהו הראות ויושביה הרוחניים מן המלאכים לא יחנו בה בני הכשר ומהם ירד על מי שילוה אליהם הצווי והגזרה ואין אחוריהם מן הארץ מיושב הנה אלו ב' אקלימים בהם ירכקו הארציים והשמימיים בעלי השמאל מן העולם אשר הוא המערב:

באור ו' א' מ' וכי רמו בה אל גלגל התשיעי הנקרא הגלגל הישר ואמרו לא יושג אופק[ן] עד היום כלומי לא ינודע שעור גרם זה הגלגל³ לפי שלא ימצא (22) דרך אל ידיעת זה כמו שימצאו דרכים אל ידיעת שעורי שאר הגלגלים והככבים להתרוקנו מן הככב אשר הודיע שעור גלגלו ובאמצעות קרבו ורחקו מן הארץ כלו רדתו אל שפל הרום [צ"ל הרום] ועלותו אל גובה הרום⁴

¹ עיין המבקש (דפוס ארם צובה) ל"ו ושם תמצא גם שעורי הככבים הנבוכים. ועל דבר מספר הככבים הקיימים אשר בגלגל המקוף והם אלף וכ"ב עיין מה שכתב ר' י"מ זקש צ"ל בספרו על פיוטי ספרד רל"ב הערה א'.

² — מלה, שור, תאומים, סרשן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, נדי, דלי, דגים עיין צדה לדרך א' א' כ"ה (דפוס סביונישה ל' למטה), מבקש ל"ו, שבילי אמונה (דפוס ריווא) כ"ה.

³ ועל כן אמר הראב"ע בחי בן מקיץ (דיוואן 148 שורה אחרונה): על כן לא תמדד עוגתו ולא ידע שיעור קומתו. ומלת תמדד איננה צריכה תקון או השערה אם ננקדה: תמדד (ש"ב ח' ב') ואולי צ"ל עובתו תחת עוגתו ותהיה כמו עוביו של רקיע (הגיגה י' ג').

⁴ עיין בספר הגדרים פ' מלות גובה רום ושפל רום.

הנה לא ימצא דרך לזה אל ידיעת שעורו אלא שהיותר ראוי והיותר הגון הוא שיוסיף שעורו על מה ששוער משעור הגלגל השמימי ככפלי כפלים וזה לעוצם כחו המספיק להניע מה שתחתיו ע"ד ההכרה והתנועה המופלגת אשר הניע מתכלית מהירותה והשתוותה והתרבקה⁵⁾ שהושם הזמן המשולח נתלה בה מבין זולתה מן התנועות⁶⁾ ואומר אין מדינות בה ולא מחנות ר"ל לא תתחלק לחל[ק]ים (א)[ן] לא ילכו בה דרך המדינות כמו שהיה זה בגלגלי הנבוכים⁷⁾ ואמר ולא ישכון בה מי שישניהו הראות ר"ל אין ככב בה ירוין מרוצת היושבים והשוכנים בבתים עוד אמר ויושביה הרוחניים מן המלאכים ר"ל לא יוהם אל החניה והישוב בה אלא הנפשות הרוחניות הנקראות אצל ההמון מלאכים לא יחס [צ"ל] יחנן] בה בני הבשר ר"ל אין בו כוכב גשמי יתכן שיתואר באופן מן האופנים שהוא בשר לבלות גשמו אל שטחו המקיף בו אשר ירוין ממנו מרוצת הקליפה מן החיונים אמר ומהם ירד [על] מי שילוה אליהם הצווי והגזרה ר"ל שצווי האל[וה]ן אשר הוא הצווי המוחלט וגזרתו אשר הוא דין ומשפט החתום ירד על שאר הנמצאות באמצעות זה הגלגל ונפשו ושכלו כפי מה שיודע זה במקומו. עוד אמר ואין אהוריהם מן הארץ מיושב רמו בו אל הניע תכלית הגשמי אצלו והורה בו על שאין דקות [צ"ל] ריקות] ולא מלוי ילוה לזה הגלגל אבל אצלו יפסקו הגשמים ושטחו [ן]כלה אל לא דבר וכבר נודע בחכמה האלהית והטבעית שלא יחויב שיכלה הגשם אל גשם אחר הנה לא יחויב שירוחק⁸⁾ שזה הגלגל יכלה אל שטחו היותר עליון ולא ילוה אל זה דבר מן הדברים לא בקות ולא מלוי עם שכבר התבאר שלא יהיה גשם בבית [= בלתי בעל תכלית] בפעל במופתים אמתיים אמר הנה אלו שני אקלימים ר"ל שהוא חלק גדול בעל שמאל העולם אשר שטחו ממערב אל ב' אקלימים כלומי הארציים והשמימיים ושם חלקי כל אחד מהם כפי מה שזכר וכלל בכאן זה ושב לזכרו על דרך תשובת זכרון התולדה.

פרק וכשפנית מהם אל פאת המזרח יגלה לך אקלים לא ישב בו בשר חי ולא דשא ולא אבן, ואמנם הוא מדבר רחב וים עמוק ורוח נעצר ואש יוקדת:

באור וכשפנית מהם וכו' ר"ל (23) סרת לעיין בצורת]ם יגלה לך אקלים ר"ל יגלה לך שהצורה הראשונה המתלבשת להיולי אינה צורת הב"ה ולא הצמח ולא הלחה אבל תמצא הצורה הראשונה ר"ל מן הצורות הגשמיות צורת היסודות הד' אשר הליץ מהם והורה עליהם באמרו ואמנם הוא מדבר רחב וים עמוק ר"ל צורת הארץ והמים ורוח נעצר ר"ל צורת האויר ואש יוקדת ר"ל צורת האש ולפי שקרא האויר רוח שמהו נעצר בלתי מתנועע כ' הנה החכמים יאמרו האויר רוח נע והרוח אויר מתנועע:

⁵⁾ Ununterbrochenheit =

⁶⁾ עיין מה שכתבו על הגלגל התשיעי אשר יניע כל הגלגלים ועל כן יקרא שמי השמים, בעל שבילי אמונה כ"ה ד' והרשב"ן כמזן אבות ח"א י:

⁷⁾ מלת נבוכים היא העתקת המלה הערבית ס'ארא = *πλανήτης* והם הכוכבים הנקראים גם כן ככבי הנבוכה וככבי לכת וככבי לכת ושבעת ככבי רום כאשר יכנס רשב"ג עיין שירי שלמה צד 42 שורה ב' מלמטה.

⁸⁾ כמו: שיהיה נמונע.

פרק ותעבור ממנו אל אקלים יפגעוך בו הרים גבוהים ונחרות נגרים ורוחות משולחות ועננים נוזלים וימצא בו הכתם והכסף והעצמים הנערכים והקשים סוגיהם ומניהם אלא שאין צמח בו:

באור עוד אמר (ו) רות' מ' א' א' י' בו הרים ג' רמו בו אל צורות המחצבים אשר הראשונה מהם צורת ההרים ונה' נגרים רצה בו צורות המעינים והנהרות המשתלחים מהם ורוחות מש' רצה בו האויר המתנועע המתילד מהאדים הקטוריים העשניים וענ' נוז' רצה בו הענן המולף המתחדש והמתילד מהקטור הלה ומי'ני המטר אשר יטפו מהם והשלג והברד וימצא בו הכתם והכסף רצה בו הזוב והכסף וסמך על שניהם ואם הם רבים כמו הנחשת והעופר (ו) וזולת זה ממה שנמנה ופורש ענינו בספר המחצבים והעצמים הנערכים והאצורים רצה בהם הבלתי נרקעים והבלתי זנים כמו האודם והיהלום והפטרדה אלא שאין צמח בו ר"ל צורות המחצבים נבדלות לצורות הצמחים ונפרדות מהם:

פרק ויבואך מעברו אל אקלים מחומש כמה שעבר זכרו בגרעינו ובורעונו⁽⁹⁾ לא ימצא בו מאיר ומכויק מן הבעלי חיים:

באור עוד אמר וי' (א') [מ'] א' וכי ר"ב [=רמו בו] אל צורת הצמח כי הנה הצמח יש לו בהרכבתו ומזנו צורת המחצבים ונוספה הצורה הצמחיית אשר תרוץ ממנו מרוצת ההבדל המיוחד כמה שהוא צמח כולל עוד יתחלק אל מינו אשר הורה עליהם באמרו ב(ה) גרעינו ובור(ו) עוניו ועץ עושה פרי ובלתי ע' פרי וכבר נרמו בספר הצמחים אל אלו המינים ונזכרו סגולותיהם והענינים (24) אשר יקרו להם מעשות פרי ובלתי עשות פרי ועשיית גרעין ועשי' זרע ובלתי עשותו ותמידת העלין בקיץ ובהורף ונשירת העלים מהם בחורף לא ימצא בו מי שיאיר ויפיע מן הבעל[ני] חיים ר"ל שצורות הצמח נבדלות לצורות הב"ה ונפרדות מהם:

פרק ות' [= ותעבור] ממנו א' א' [= אל אקלים] יקבץ לך מה שעבר זכרו עם מיני החיוניים (האלמים)⁽¹⁰⁾ השטים והרומשים וההולכים והמעופפים והמתילדים מהם אלא שאין בו אנשים:

באור עוד אמר ו' מ' א' א' — החיוניים האלמים רמו בו אל צורת החיוני בלתי מדבר אשר הורה עליו באמרו האלמים לפי שהחיוני יש לו בהרכבתו ומזנו צורת המחצבים וצורת הצמחים ותוספת הצורה החיונית אשר תרוץ ממנו מרוצת ההבדל המיוחד כמה שהוא חיוני כולל. עוד יתחלק אל מינו א' ה' ע' ב' השט מהם והרומש והמהלך והמעופף והמתילדים מהם וכבר נרמו בספר הב"ה [אל] אלו המי[ני]נים ונזכרו סגולותיהם והענינים אשר יקרו אליהם מאותם הצדדים הנזכרים אלא שאין בו אנשים ר"ל שמיני אלו הב"ה נופלים תחת סוג החי הבלתי מדבר:

⁽⁹⁾ צריך להוסיף כאן לפי הערבי: מתמרה וניר מתמרה ולפי הפי' המלות: עץ עושה פרי ובלתי עושה פרי.

⁽¹⁰⁾ הוספתי את המלה הזאת על פי הערבי אלענם והפירוש

פרק ויחלץ ממנו אל עולמכם זה וכבר ידעתם [ם] מה שיכלול אותו לעין ולשמוע אוזן וכאש הכלחה [צ"ל וכאשר כלחה] פאת המזרח תמצא השמש תזרחו בין שתי משפחות⁽¹¹⁾ השמן כי הנה לשמן שתי משפחות משפחה (ה) [ת] עופף ומשפחה תהלך והאומה המתלכת מהם שתי כחות כת במדות הצבועים⁽¹²⁾ וכת במדות הבחמות ובין שתיהן מח(ול) [ול] אקת מחמוד ושתיהן יחד בעלי השמאל מן המזרח ואולם השמנים אשר יעופפו הנה מדבר[ות] [ת] והם בעלי הימין מן המזרח ולא יוכללו במין מן הברואים אבל אפשר שיתיהר כל איש מהם במלאכה⁽¹³⁾ נפלאה הנה מהם יצירה נבנית משתי יצירות או שלש או ארבע כאדם יעופף ואפעה לו ראש חזיר ומהם יצירה הוא גולם יצירה כמו איש הוא חצי אדם או איש הוא נפרד רגל אדם ואיש הוא כף אדם או זולת זה מן הבי"ח ואינו רחוק שיהיו הצלמים המעורר(ים) [ב]ים אשר יציירו⁽¹⁴⁾ אותם הציירים נעתקים מזה האקלם ואשר ימשול על ענין זה האקלם כבר סדר מאזיניהם חמשה לרגל ושם אותם ג"כ נושאי כלים למלך הנה שם יתפשו מי שיכרח משוכני זה האקלם⁽¹⁵⁾ וקיימו הספורים המגיעים ממנו ויוסגר מי שיכרח אל מנהיג [ה'] הצופים אשר בשער האקלם ועמהם כלו לו התפושים הכתובים בספר סגור החום לא יראה אותם המנהיג ואמנם עליו להגיע כלם אל שומר אוצר יעמידם לפני המלך אמנם התפושים הנה יהויק בהם זה הסוכן ואמנם כליהם הנה ישמרים סוכן אחר וכל⁽¹⁶⁾ מה שנקשר ונתחזק עולמכם במינים עולים וירכו בו האדם והב"ח וזולתם ילוה לצורתיהם מוג מהם והוצאת⁽¹⁷⁾ להם ומשתי אלו המשפחות מין שולך אל אקלמכם זה ותנוע(ה) [ע] האנשים בנפשות עד שתרד לעומק הלככות אם המשפחה אשר בצורת הצבועים ומשתי המשפחות השמאליות הנה היא תריבך באדם רע ותביא מכועים אליו הנה תוציאהו מדעתו ותקשט אליו רוע המעשה מן ההריגה והחוקומות והרמאות והוספת הנטירה והאיבה בנפשות ותשלח על החמס והעושק ואולם המשפחה [האחרת] משתיהם הנה לא תסור חבוער (ונ) [מ]חשבת האדם ליפות המגונה מן הפעל והמכוער מן המעשה והיות כוזב בו ולמשכו ולזרוו עליו כבר רָכַבְת מרכב(ה) [ת] ⁽¹⁷⁾ ההפצר והרגילה השקירה עד שתביא אל זה:

⁽¹¹⁾ החכם מעהרען צד 421 העתיק entre les deux cornes de Satan וההמשך יורה עליו כי המעתיק העברי צדק ממנו.

⁽¹²⁾ במובן עיט צבוע והם החיות הרעות תרגום מלת: אֶלְסַבָּע.

⁽¹³⁾ לפי הערבי בצפ"ח צ"ל בסגולה או בתואר כאשר כתוב בפירושו.

⁽¹⁴⁾ לפי הערבי יִרְקְמָהּ ובה יודע איפוא מקור המלה: רקמה במובן צורה אצל הפייטנים עיין שירי שלמה הערת הח' דוקים צד 58 הערה 7 ובהושענה צלם דמות ורקמה. ומנחם כתב במחברתו במלה אחת: גלמי ורקמתי תבניתו וצורתו.

⁽¹⁵⁾ מכאן עד ומשתי אלו המשפחות לא העתיק הח' מעהרען צד 421 כי היסוד נשתח והמעתיק העברי התנהג בכבודות לרגל המלאכה.

⁽¹⁶⁾ אולי היה לפני המעתיק הנסחא: ואכראגא איארא ולא כאשר היא אצל מעהרען: ואכראגא.

⁽¹⁷⁾ עיין במוסרי הפילוסופים ג' ורכבת מרכבת היאוש והמליצה הזאת נבראת בצלם הערבי ורמותו.

באור ואולם החיוני והמדבר הנה הוא ירמוז אליו באמרו ויהלץ ממנו אל עולמכם זה כל' צורת האדם וכבר ידעתם מה שיכלול אותו לעין ולשמע כלומ' וכבר ידעתם מה שיכלול זה המין ידעתם סגולותיו והענינים הקורים אליו מצד שהוא זה המין עוד אמר וכאשר כלתה פאת המורה קצאת השמש תורה בין שתי משפחות השטן כל' כשתפנה מזה האקלם וצורתו ותטה בכחית עיניו אל זה החלק ממנו תמצא הצורה האנושית אשר היא השכל האנושי וזרחת כל' מופשטת מן החמר בעצם עצמותה עומדת בעצמה נכונה לזה ההשארות אחר הפסד הנוף שהנה הוא הורה על זה הענין באמרו תורה כמו שהורה בערי(כ) [ב]ה במקום אחר על ההשקע בחמר וההתטבעות בו וגם פורש בזה מאת ית' ספור מאברהם ע"ה¹⁸) כי הנה ההשקע במקומות עריבה מה וכאשר זכר שהיא כפי זה התאר הני' משאר הכחות שם אותם שתי משפחות כל' במינים [צ"ל ב' מינים] מן הכחות ושם שתי מש' יהד מן השטנים לרחקם ממה שתאר בו השכל מהשמירה וההשארות ושטנה הוא חוק ופיוס שתי המשפחות באמרו משפחה תעופף ומשפחה (מ)[ת] הלך רצה במשפחה (26) אשר תהלך הכחות המניעות ממנו ודמה ההשנה בעופפות ודמה ההנעה בהליכה לחזק תנועת העופפות וההנעה בה אל הדברים הרחוקים ולאחור תנועת ההליכה וההנעה בה אל הדברים הקרובים עוד חלק המהלכים אל ב' חלקים קראם שתי כתות כת במדות הצבועים ורצה בו כח הכעסני וכת ב' הבי' ר"ב כח התאוני ובין שתיהם מחלקת מתמיד רצה בו העצום אשר בין שתיהם והמחלקת אשר לכל אחת מהן עם האחרת ותגבורת כל אחת משתיהן כשתחזק האחת תהלש האחרת ושם מקום שני מ[י]ני זאת המשפחה המהלכת השמ[א]ל' מהמורה הוראה על צד מדרגתם וקצורם מדרגת המשפחה האחרת המעופפת אשר שם מקומה הימין באמרו ואולם השטנים אשר יעופפו הנה מדברותיהם בעלי הימין מהמורה ור"ב הכחות המדמות מן האדם וזכר שהם לא יוכללו בסוג מהברואים ור"ב מה שי[י]ן וחד זה הכח ומה שנכרא עליו מן החקר וההרכבה והחלוק שהנה מטבעו הוא לחקות כל מה שהש[י]ן נתהו הנפש בדבר ידמה בו על כן הרכבת הצורות אשר השיגם נפרדות וחלוק הצורות אשר תשיגם מקוצצות אמ' אם אפשר שיתיהד כל איש מהן בתאר נפלא כל' שכל דבר מושג אליו הנה הוא יתקו בחקיו זה [...] בו במין ממ[י]ני ההרכבות והחלוקים ועל זה הורה ב' הנה מהם יצירה נכנתה מב' יצירות או ג' או ד' ר"ב פעל ההרכבה ומהם יצירה ר"ב מעשה החלוק ואינו החוק שיהיו הצורות המעורבות אשר יציירו אותם הציירים נעתקות מזה האקלם כל' לולי זה הכח המחקה המרכית [המרכיב] המפרק לא היה אפשר למציירים שציירו מה שיציירוהו מן הרברים הזורים הנפלאים אשר אין מציאות בעולם כל' לא הונחו ההבלים והכובים וההדושים המתחלפים הנפעלים אמר ואשר ימשול על זה האקלם רצה בו הנפש האנושי אשר היא שורש ומבוע לשאר הכחות הנופניות ומסדרת אותם במדרגותיהם המיוחדת בהם כבר סדר מאזונים חמשה לרגל ר"ב החושים החמשה החצונים אשר הושמו בנוף כבעלי [חיים] הספורי[ן] במלכות אמר ושם אותם ג' כ נושאי כלי המלך כל' שם אותם (כ)[ב]נושא[ן] השלחי

¹⁸ עיי' קראן שער ו' אות ע"ה.

והחרבות יתפשו שוכני זה העולם כלו יצורו וקיימו אותם בעצמותיהם ויפשיטום מחמ(ד)[ר]יהם מין מן ההפשטה. אמר הנה שם יתפשו מי שיברח ויק[1]יימו הספורי המניעים כלו יעשה בדברים המניעים אל החוש שני מעשים אחד מהם (27) הפשטת הצורות הנשמיות מחמ(ד)[ר]יהם והשני החוקה באותם הצורות הנשמי על מה שהם עליו אחר תשומתם והוא אשר הליץ ממנו באמרו ויתקיימו הספורים המניעים ממנו ויוסגר מי שיברח אל מנהיג חמשת הצופים אשר בשער האקלם ועמהם כליהם בספר סגור חתום לא יראה אותם המנהיג אשר יוסגר אליו הבורה החוש המשותף והנה זכר שהנה יוסגרו אליו הבורחים ועמהם כליהם כלו ירנשם כמו שהם מבלתי שישקף על מה שעמהם מכליהם כלי הענינים המחוברים הבלתי מוחשים אמנם עליו להניעם כלם אל סוכן יעמידם לפני המלך רצה במלך הנפש האנושי אשר אליה שמיניג הכללי כלומי ילך מן החוש המשותף אל החוש הכולל ורצה בסוכן הכה השומר אמר ואמנם האסורים הנה יחזיק בהם זה הסוכן כלו שהצורה המוחשת (ו)[י]מרה בה זה הכה השומר והוא אשר יקרא דמיוני ואמנם כליהם הנה ישמרם סוכן אחר כלו שהענינים המחוברים בצורה יקובלו מסוכן אחר כלו מהכה המפשט [ציל המשפטי] תחלה ואחר לכה הזוכר ור"ב כל מה שנקשר ונתחזק עולמכם עד סוף הפרק מה שרמזו אליו תחלה מן החקוי וההרכבה והפירוק עוד אמי ומשתי אלו המשפחות מין שתלך אל אקלמכם זה ותנוע(ה)[ע] האנשים בנפשות עד שתרד לעומק הלבבות ירמוזו אל הכה הכעסני שהנה הוא ימשול על הנפש וישלחה אל המעשה הכעסני כשישיג דבר נתעב ומזיק בו ויניעה ובה דחית זה ממנו אם בהנקם בשוה או בה(ה)[ר]יגה או ברמאות או במין מה ידחה בו הרע והנתעב והמזיק ואח"כ הודיע מה שיעבור הגבול בזה ואמי וישלח על ההמס והעושק כלו עם שיעשה לא על האופן הראוי בעת הראוי כמספר התנאים התוריים עד שיגיע בו כה השכל וישנן בהו אל הראוי כמי שנתחזק בו השכל אם בטבע ואם במנהג ואולם המשפחה האחרת משתיהם עד סוף הפרק כלו הכה התאוני משניהם ימשול על הנפש וישלחה על המעשה התאוני כלו כשנישיגהו צורך אל דבר ערב ונתאב במאכל או במשגל הנה הוא יעורר להביא זה אל עצמו ושהוא לפעמים יעבור הגבול ויעורר על הפלגת המגונה והמכוער מן הפעולו והמעשים כלו על שיעשו לא על האופן אשר ראוי ובשעור אשר ראוי ובמשפט התנאי התוריים אלא אם יעזר בו השכל ויחזירו למוטב כמי שנתחזק השכל בו אם בטבע אם במנהג:

פרק ואמנם המשפחה המעופפת הנה היא תיפה הכוב במה שלא נראה ולא צויר אצלה ותש(כ)לכוח העבודה לטבעו ולמלאכ[1]תי ותשים ברעיון האדם שאין צמיחה [אחרת] ואין גדר[מ]ול לרעים ולטובים ואין מנהיג על המלכות ויש מהמשפחות כתות קרובות אל גבולי האקלם אשר אחורי אקלמכם אשר יש[1]בו בו המלאכים⁽¹⁰⁾ כבר הוסרו משטיפת התענוגים ופנו

⁽¹⁰⁾ לפי העריב יחסרו כאן המלות: הארציים אשר יתנהגו במנהג המלאכים וע"י שווי מלת המלאכים נפלו הדברים אשר בין ב' אלה הקצוות ועיין בפירושו.

אל מנהג הטובים מן הרוחניים. ואלה כאשר התערבו עם בני אדם לא יענו
 אותם ולא] יתעו ויטהרום טובה מטהרת בני גולם והם מתחבאים [למעוררים²⁰)
 ומו שהגיע אחורי זה האקלם נכנס באקלם המלאכים והמחובר בארץ מהם
 אקלם ישכ(ב)ו] בו המלאכים הארציים והם שתי כתות כת בעלת פאת הימין
 והיא יודעת ומצוה וכת ניכחית לה בעלת פאת השמאל והיא מצוה ועושה
 ושתי הכתות ירדו אל אקלם הגן²¹) לטייל ויתחלכו עולי' בשמים ויאמר
 שהשומרים [לנכבדי הסופרים מהם ושהיושבת המצוה²²) היא צופה הימין
 ואליו ההוראה והחקוי והעומדת העושה היא צופה השמאל ואליו הכתיבה:

באור ואולם המשפחה המעופפת כלו' הכה המדמה הנה היא תקשט
 הכוב במה שלא נראה כלו' מדרך זה הכה לתת אפשרות בענינים
 השכליים ולכוב בהם כי היתה השגתו (1) ההשגה החושיית ואין לו ההשגה השכלית
 בשום אופן ותשבה העבודה לטבעי ולמלאכ[ו]תי כל' שהוא נודע אליו והצורך
 לקיים התהלה ראשונה יוצרת נעבדת. הנה אמנם יקיימה על שהיא טבעי בגלגל
 או ככב או גשם מלאכותי בצלם או בצורה כפי מה שיוסברוהו עובדי הככבים
 ועובדי הצלמים ותשים ברעיון האדם שאין צמיחה אחרת ואין גמול
 לרעים ולטובים ר"ל ישים במחשבת האדם שאין צמי' אחרת ושאין השארות
 לנפש וקראו צמיחה אחרת מאמרו ית' ויצמיח כם במה שלא תודעי כלו' תשאנה
 נפשתיכם נבדל'ו לחמר מופשטו' מהגוף ושאין גמול ועונש אליה ואין מנהיג
 על המל(א)כות(י) כלו' הוא מכחיש מנהיג העולם אשר הוא העומד בעצמותו
 הבלתי צריך אל נושא בעמידתו ולא אל סבה במציאותו עוד אמר ויש מן
 המשפחות כתות יתקרבו אל גבולי האקלם אשר אחורי אקלמכם ור"ב
 שיש מן (29) המהלכים והמעופפים כתות וקבוצ[ו]ן] כבר הוכחו ונתים(ד)[ו]
 במין מן המוסר והתוכחה והם [צ"ל ורמו] לזה באו' הם שכנים לאקלים אחורי
 אקלמכם ישבו בו המלאכים הארציים להרמותם במנהגות החשובים אל המלאכים
 והתישרם בהישרתם והיותם הולכים בנימוסיהם ור"ל במלאכים כל עצם שכלי מושג
 לשכלים והמלאכים הארציים הם הנפשות הבשריות כבר הורמו משטיפת התענוגים
 יכלו [צ"ל כלו'] אלה הכתות הרלו מהמעשים התענוגיים שיעשה סוגם ונעלו משטיפתם
 וסכלותם ופנו אל מנהג הטובים מן הרוחניים כל' נמשכו אל עצת השכל וקנו
 הטוהר הנרצות אם המהלכים הנה כשיעזבו ההשטף בפעולות הכעסניות והתאוניות
 ואם המעופפי[ו] הנה בהמשכם אחר משפטי השכל ומעוט מהלקתם והתעצמותם עמו
 ונטייתם ממנו ומנודותיו וא' באשר התערבו עם בני אדם לא יענו אותם
 ולא יתעו כלו' שהשכעני והתאוני הקונים התאר הנו' ואם הם כחות גופיות לא

²⁰ ו' סינא יאמר שהמלאכים האלה הם הרוחות אשר יקראו אותם הערביים בשם גן והין
 והמעתיק תרגם את שמות הפרטיים האלה כפי הוראתם.

²¹ ביסוד הערבי נקרא: פי אקאלים אלגן ואלאנס ר"ל: אל אקלימו הרוחות ובני
 אדם ובסחא אחרת היתה לפני המעתיק או קרהו מקרה בלתי טהור כי החליף המלות גן ונגה.

²² לפי הערבי אשר לפניו היה לו להעתיק: ושהיושב לצד ימין הוא מן המצויים ואלו
 ההוראה ושהיושב לצד שמאל הוא מן העושים ואלו הכתיבה. המעתיק טעה בהכנת מלת מרצד
 ותרגמו צופה תחת מקום ר"ל מקום (הצפיה והכוננה). והמעתיקים תרגמו את שם ספר החכמ
 הערבי אלגזאלי הנקרא: מראצד במלת כוונות.

ימנעו מחברת השכל ומעוזר אותו על פעולותיו וההשלם במושכליו כן כבר נודע שהצורך מביא אל פעולות החוש והדמיון בהגעת הנפש אל שלמותה כמו שנודע במקומו אמר והם מתחבאים ומעוררים רצה במתחבאים הכח הנתלה בהרגש מן החושים והדמיון וזולת זה וקראם מתחבאים להסתרים והתחבאם במושכלות מאמרו י"ב²³) וכאשר הסתיר עליו הלילה ראה כוכב כל' ידע מצד החוש והדמיון ענין הנמצאות ורצה במעוררים הכעסני והתאוני אשר הם שני ישרי הכח המתעורר והליץ מהמתעורר במעוררים כאלו כח המשתוקק מעיר ומעורר אל הבאת הערב ורחית המזיק ומי שהגיע אהורי זה האקלם בעל שתי המשפחות נכנס באקלם המלאכים כל' כשעברת בעיוןך מדרגת אלו הכחות הנופיות המניעות אל ידיעת ההשגה (גיב החושיית תניע אל ידיעת ההשגה) השכלית והמחובר מהם בארץ אקלם ישכנו בו המלאכים הארציים ר"ב הנפשות המדברות האנושיות והמדרגה הראשונה ממדרגות המלאכים אשר ענינם והנרצה מהם המשיגים השכליים היא מדרגת המלאכים הארציים אשר הם הנפשות (ו) המדברות האנושיות והם ב' כתות ריב הכח השכלי כת בעלת פאת הימין כל' המדעית ושם אותה כעלת פאה (30) פאת הימין להשיבותה ויתרונה על האהרת המעשית ולזה שם אותה מצוה ושופטת ומשלחת ומכרעת וכת נכחית אליה רמו אל המעש[י] ושם אותה מצוה ופועלת ר"ל מתעסקת על משפט המצוה והשופט המשלח והמכריח(ח) [ע] אשר הוא השכל המדעי ושתי הכתות ירדו אל אקלם הגן והשעשוע לסייל ויתהלכו על' בשמים רמו בזה אל שני צדי הענין שניהם שהנה הם פעם ישקיפו על השכל הפועל נמשכים ממנו ופעם ישקיפו על הגוף מנהיגים און[תו] וכבר התבאר מה שבין שני הצדדים לנפש במקומו ויאמר שהספורים [צ"ל שהשומרים] ונכבדי הספורים מהם רצה בשומרי[ן] ונכבדי הספורים כח השכל מאמרו י"ב²⁴) נכבדי הספורים יודיעו מה שהתפעלו וזה לפי שהשכל הוא אשר ישמור האדם וינהיג ענינו והוא אשר יקיים ויעמיד בעצמותו מה שיש[י]נהו מן המושכלות ושהיושבת המצוה הצופה הימין ואליו ההוראה כל' שהמדעית מהם היא התחלת ההיישרה למה שיהיב שיוודע ושהעומדת העושה צופה השמאל ואליו הכתיבה כל' שהמעשית מהם היא אשר אליה יפנה ויגיע הענין בעשות מה שיהיב שיעשה:

פרק ומי שמצא ררך לעבור זה האקלם נחלץ חושים אל מה שאחורי השמים וראה כעשה היצורים הקדמונים ולהם מלך אחד נשמע ראשון והראשון מגבוליהם הוא מיושב יעברו מלכם הגדול מכוונים אל המעשה המקרב אליו קורבה והם אומה חסידה לא ישמע בהם תרעומת או תאוה או זמה או עול או קנאה או עושק כבר נשענו ביושב שבסוף זאת הממלכה ועמדו עליו מתישבים במדינות יש(ב)לכנו כהיכלים גבוהים ובנינים רחבים התנהגו בגבול חמר הבנינים ההם עד שהגבול לא ידמה חמר אקלמכם שהנה הוא יותר קיים מן הזכוכית והאודם ושאר הדברים שיחאחר כלויים והפסדם וכבר הושלם לאלה ימי חייהם ונתארכו דורותיהם ולא ישחתו לעולם ולעולמי עולמים ועשחונותיהם ישיבת המגרשים והם נשמעים:

²³ עיין קראן שער ר' אות ע"ה.

²⁴ בס' אלקראן שער פ"ב אות י"ג.

באור ומי שמצא דרך לעבור [זה] האקלם כלו אקלם המלאכים הארציים
 נחליץ חושים אל מה שאחורוי השמים כלו שהמדרגה האנושית
 והשכל המיוחד בה מיצרנית ושכונה (31) למדרגה השמימית והשכלי והמיוחדים
 בה וראה מראה²⁶) היוצרים הקדמונים ירצה בו הקורמים כלו שהענינים
 הנבדלים לחמר קודמים בעצם והרושם על הענינים המתלבשים בו ולהם מלך
 אחד נשמע כלו שאלו הנבדלים יגיע במדרגותיהם אל ראשון מחוייב המציאות
 והכל שופע מאתו ונמצא בו ומסוכב ממנו הנה הוא המלך המסתפק בלת(ה)[ם] והם
 אשר תחת מלכות הצרכים אליו ורצה בנשמע התנהג הכל כפי הנהגתו ובמשפס
 גורתו וחפצו לא יסור דבר ממנו מהנורה הראשונה והחפיץ הראשון והראשון
 מנבוליהם מיושב יעב(ר)[דן] מלכם הגדול רמו בו אל הנפשות הגלגליות
 אשר בהם ההתנועעות הנרצה באמרו המקרב אליו קורבה שהנה המתקרב ממנו
 היא השלם וקורבת כל דבר ממנו הוא היותו על שלמותו המיוחד בו והם
 אומה נקיה כלו מרוממת מן הכחות הארציות הכעסניות מהם והתאוניות ולזה
 אמר לא ישמע בהם ערעור או תאוה או זמה והם ענינים נתלים בכח (ניב
 תאוני או עול' או ל[קנ]אה או עו[ם]ש[ק] והם ענינים נתלים (בכח הכעסני) בכח
 הכעסני כבר נשענו בישוב שבסביבות²⁶) זאת הממלכה ועמדו עליו כלו
 הוא כה מחובר בנשמים השמימיים ולזה הליץ מזה הענין מאמרו והם מתישבים
 כמדינות כלו נפשטים מהחמר לגמרי אבל מתלבשים בו מין (מ)ההתלבשות יש בנו
 [צ"ל ישכנן] בהיכלים גבוהים כלו הם צורות לגלגל אשר דמה אותם ברחקם
 והנשא מקומם בהיכלים הגבוהים והבנינים הרחבים התנהגו בגבול החמר
 שלהם לגבלו במה שלא ידמה חמר אקלמכם כלו שהחמר הגלגלי נבדל
 לחמר הארצי כאלו הוא מין אחר(ר)[ן] מן החמר והבדלו לו הוא שהוא לא יפרדו
 ממנו צורתו ולא יתקבצו עליו (מ)תצורות כמו שיתקבצו על החמר הארצי ושהוא
 לא ישתנה שנו[י] יובן בו לקבל בו צורה אחרת ואל זה דמו [צ"ל רמו] באמרו
 שהוא יותר קיים מן הזכוכית והאודם ושאר הדברים שיתאחר כלייתם
 הנה הוא זה תאר חמריהם ואחר כיון לתאר זאת הצורה אשר תתלבש בהם ואמר
 וכבר נמשך אל אלה ימנ הייהם ונארכו דורותיהם הנה לא ישחתו
 לעולם ולעולמי עולמים כלו שאלו הכחות לא יבטלו ולא יפסדו כמו (ניב
 שיבטלו) שאר הכחות המהוברות למין האחר מן החמר ועשתונותיהם ישיבת
 המגרשים כלו השקודה בארץ וההשמע ר"ל ההנעה לגלגלו:

סרק ואחר אלה אומה יותר חזקת ההתערבות עם מלכם ממונים (32) לשרת
 הכסא כעמידה כבר נשמרו שלא יתפרקו במעשים וזוקקו כחיתיהם²⁷)
 והורשו להביט הכסא העליון ולחופף²⁸) סביבו והסתפקו להביט אל פני המלך

²⁵) לפי הערבי דריה' והוא זרע או גולם.

²⁶) כך צריך להעתיק לפי הערבי רביץ. ותחת מליצת כבר נשענו אשר אין לה מובן
 היה לו להעתיק: והם צוו לשמור סביבות הממלכה הזאת ויעמדו שם והמעתיק קרא וכלוא
 תחת אשר היה לו לקרוא: וכלוא.

²⁷) תפס בלשון היסוד: ואלהתפוק הולה.

²⁸) לפי היסוד הערבי אשר לפנינו: ללקרבי ר"ל שנתן להם לקרוב אל השכינה ולפני

כדכיקות אין הפרד בו וקושטו בערי הד(ב)קות²⁰ ביצירות והפלוש במחשבות
 והבקיאות ברמיזות והדעת הבחיר והיופי המבחיל ותח(ב)כ(ב)ונה המופלגת
 וחושם לכל אחד מהם גבול מוגבל ומקום ידוע ומדרגה מונחת אין חולק לו
 בה ולא שותף וכל מי שזולתו ינשא עליו או יקל כנפשו לעמוד תחתיו והיותר
 קרוב מהם במדרגה מן המלך אחד והוא אביהם והם ילדיו וצאצאיו (וממנו)
 יגיע אליהם דבר(ו) המלך וחקיו ומפלאות חכונותיהם שטבעיהם לא ימהרו
 אותם אל הזקנה והישישות ושהאב מהם ואם היה יותר קודם בזמן מהבן
 הנה הוא יותר צבוע ממנו ויותר כהיר והדור ממנו אולם פרושים כבר
 חדלו מקיבוץ הממון והקנינים:

באור ואחר אלה אומה יותר חזק התערבות עם מלכם רמו בו אל השכלים
 הפועלים הנבדלים מחמר לגמרי ורצה באמרו יותר חזקי התערבות במלכם
 מה שאלו השכלים עליו מן ההתייחסות ומהתלות עם זולתם בעבור ההנעות כמו
 שהם עליו הנפשות הקודם זכרם ממונים על שירות הכסא מעומד כלו מדרגם
 הקיום על התכונות אשר הם עליו ולא ישיגם שגוי מהם ולא העתק כבר נשמרו
 ולא יתפרקו במעשים כלו הם יתעלו מפגישת המעשים וההשתמש במעשים
 וזקקו כחותיה והורשו להביט הכסא הראשון ולהופף סביבו כלו הם היותר
 קרובים שבנבראים אל הראשון האמתי והכחות אליהם באמתות מבלעדי זולתם
 ורמו אל אופן [ק]רבתם אופן אינו למי שתחת מדרגתם באמרו להביט
 הכסא העליון ולהופף סביבו באופן שלא תקדם להם בזה כת ורמו אל תמירות
 זה הענין אליהם והעלמו בזולתם ממה שהם עליו באמרו ונמשכו להביט אל
 פני המלך כדכיקות אין הפרד בו וקושטו בערי הדקות ביצירות כי אין
 ביצירות דבר יותר דק באמת מצירותיהם אשר הם ההשכלות והפלוש
 במחשבות כי אין דבר מהשכלים יותר מפלש מ(ס)[ש]כליהם אשר בהם השיגו אמתת
 הראשון אשר ילאה מהשיגו באמת זולתם והבקיאות ברמיזות כי אין דבר ממה
 שזולתם יותר מפליג מהם בזה אל ההשגה אבל כל משיג הנה אמנם ישיג מה
 ששיגהו בהישרת אלה השכלים (83) אליו הדעת הבהיר כי אין דבר מן
 הרעת המיוחס לכל בעלי דעת יותר נפלא לשכלים מדעתם וזה לחזק אורם
 והתגברותם על שכלי המשתדלים לאמתם ולדעת אמונתם והיופי המבחיל כי
 אין דבר יותר עצום היופי מיופים אשר הוא היופי האמתי העצמותי זולת הטוב
 המקרי המושל אשר לזולתם והתכונה המופלגת כי אין דבר מהתכונות יותר
 שלם מת(ב)[ב]ונותיהם אשר לא יתערב בהם חסרון ולא יפחיתם קיצור והושם
 לכל אחד מהם גבול מוגבל ומקום ידוע ומדרגה מונחת מצד הקורבה
 והרוחק לראשון לא יחלוק אחד מהם אל האחר באותה המדרגה ולא ישתתף לו
 בה כי היה לכל אחד מהם מקום מן הקורבה אינו לאחר וזה המקום אם תחתיו
 ואם ממעל לו ועל זה הורה באמרו הנה כל מי שזולתו התנשא עליו או
 תכנע עליו נפשו לעמוד תחתיו עוד רמו אל המדרגה הראשונה ממדרגותיהם

המועתיק היהה הנסחא: אלקי ועל כן חרגם: הכחות והתחלפות שתי המלות האלה יתבאר
 בכתיבה הערבית.

²⁰ לפי הערבי: אללמף.

באמרו והיותר קרוב מהם במדרגה מן המלך אחד והוא אביהם והם ילדיו וצאצאיו ורצה בו השכל הפועל הראשון אשר הוא המחודש הראשון באמת וקראו אביהם כי היה מציאות מה שזולתו מן הראשון באמצעותו וממנו יגיע אליהם דבר המלך וחקיו כלו כמו שמציאותם באמצעות מציאותו כן מה שבם השפע האלהי וההשכל הראשון אמנם הגיע להם באמצעותו (ב) [מ] צדו. ומפלאות תכונותיהם שטבעיהם לא ימהרו אותם אל הזקנה והישישות רמו אל היותם מובדלים מהגיע רושם הזמן אליהם והמנע השגת החסרון בהם המגיע לזולתם מאורך הזמן וזה להנקותם מהתלבשות חמר והכחות הנשמיות אשר התבאר במופת שהם בלא ספק בית' ושהם ימנע עליהם הלא - תכלית ושהאב מהם ואם היה יותר קודם מהבן הנה הוא יותר צבוע ממנו ויותר טוב רואי רמו אל הקרימה העצמותית אלא שהוא העלימה בקרימה הזמנית ואמר שאשר הוא יותר קודם בעצמות הנה הוא יותר מופלג ויותר שלם הכח והפלטת כחו היא היותו סבה ועלה למה שתחתיו והוא עלול לו ויותר טוב רואי רמו בו אל עליונות מדרגתו על מדרגת מי שתחתיו וכלם פרושים כבר חדלו ריב אל היות מהותם מופשט מהיולי גופני ובכלל מן יסוד נשמי ועמידתם בעצמיותיהם מבילתי צורך אל נושא:

פרק והמלך היותר רחוק מהם בזה כדרכו (34) ומי שיוחס לו אל יחס שרשי הנה כבר נטה ומי שערכ להשלים שבחיו הנה הוא הווה כי כבר יבצר יכולת המתאנן ונטו מדרכו המשלוי ולכן לא יודרו בזה הנושא אותם עליו ולא³⁰) יחלק לאברים אבל הוא כל ליופי פנים ולטוב יד [ובחיק יופיו על מראה כל יופי ויעלים כבודו (מ) [ת]גבורת כל כבוד וכאשר חשב להסתכל בו אחד מהמהופפים סביב גדלו סגר הסכלות ראותו והציץ לואה אפשר שראותו שיחטף³¹) קודם הביטו אליו והיה יופיו מסתיר יפיו והיה הראותו סבת הסתרו והיה הגלולתו סבת העלמו כמו השמש אם נכסחה מעט ורחה עליך הרבה ולפי שהפליגה להגלות נסתרה הנה היה אורם סבת הסתרם וזה המלך מתראה על מי שתחתיו בתכונה שלא יויקם בפגישתו ואמנם ירוצצו ויובתו מחולשת כחותיהם להביטו והוא מטיב משפיע מופלג (ו) החסידות רב ההנעה רחב ההסתפקות ומי שראה רושם מחשובותו עמד על רגליו והביטו ולא יטהו ממנו וזלתי:

באור והמלך היותר רחוק ובי' כלו' שהם ואם היו מתוארים במה שיתואר בו הראשון האמתי מן ההפשטה וההסתפק מבילתי נושא הנה המלך נסדר בזה התאר כי להם התיחדות מה בענין נשמי והוא שכל אחד (ו) מהם הוא מגיע על דרך התשוקה לגלגל מן הגלגלים ומיוחס אל הנהגת אחד מהם בהמשכות מיוחד יקנהו ממנו מבלעדי זולתו הנה לו יחס מה אל נושא מיוחד ואולם המלך אשר הוא הראשון האמתי הנה הוא מתרומם מזה מכל אופן ולזה יתואר בשהוא קיום והוא הפלטת תאר הקיום והעמידה ולא יתאר אחד מהם בזה. הנה הוא בעמידה בעצמות וההסתפקות מבילתי נושא ביותר עליונה שבמדרגות ובאופן לא ישתתף

³⁰) תחת אלא בתבאין היה לפני המעתיק: ולא יתבאין.

³¹) תפס בלשון היסוד: יכתתף.

לו בו⁽³²⁾ זולתם ומי שיחס אל יחס שרשי הנה כבר נטה התחיל מהנה לזכור מעט מתארי הראשון האמתי ואמי שמי שיחס אותו אל שורש מחומר או צורה או פועל או תכלית⁽³³⁾ הנה כבר נטה מהאמת כי הוא לא יוחס דבר מאלה השרשים כי הוא אינו מורכב שיהיה לו חמר ולא צורה ואינו מסוכב שיהיה לו פועל או תכלית אך הוא הפשוט אשר אין הרכבה בו בשום פנים והסבה הראשונה אשר אין סבה לפניה במציאות והנמצא הראשון אשר אין ראשונות לוולתו קודם עליו בתארו. הנה כבר השב בטל (35) ואיך יהיה זה ותארו המיוחדים בו לא ישתתף לו בו זולתו אלא בשם ואין תואר מתארו שיש לוולתו הנה לא יהיו ידועים לאחד על אמתתם. אמר כי כבר יבצר יכולת המתאר כליו אין ביכלת אחד ממתארו שיתארוהו באמתת מה שהוא עליו למה שקדם מן הסבה בזה אמר ונטו מדרכו המשלים ולכן לא יקוה להועיל הנושא אותם עליו כליו ועם זה הנה המתאר אותו אם התר לתארו לא על דרך התקוה בהגיע אל אמתתו בשום אופן אבל על דרך מה שינשא מהמשלים בדרך דמות הרבר בדבר לא ימשנו אחריו הענינים כי הנה אין מתדמה לו בדבר מן הענינים ולא מהמשל הנה איך יומשל במה שלא יתמשל לו או ידומה במה שלא ידמהו הנה היה הנפש העניני(ם) [י] מטעה אל המדמה מלדמותו בדבר מהם או שאת המשל עליו באחד מהם אמר ולא יתחלק לאברים אבל הוא כל ליופי פנים ולשוב יד כליו לא יתחלק על אופן מהאופנים החלוקיים לא האכותיים מהם ולא השעוריים הנה אין הברל בין חלק מעצמותו לחלק אחר לא כמו שתברל הצורה לחמר ולא כמו שיברל האבר לאבר. ואיך יהיה זה ואין אפשרות בו למין ממיני החלוקה לא ככה ולא בפעל אבל הוא אחד מכל צד ואם נבחנו עצמותו היה השלמות המוחלט אשר הוא היופי המוחלט והתכונה אשר (מ) יוחס מן האברים אל הפנים ואם יבחן היותו סבה למציאות מה שימצא ממנו והיות מציאותו שופע על הנמצאות היה המטיב המוחלט גם הטוב המוחלט אשר יוחס מן האברים אל היד ואין בו זולת שתי אלו הבחינות והוא בהם כפי מה שראוי שיהיה עד שאין יופי ולא יקר יותר שלם מיפיו ויקרו ואין מציאות ולא כבוד יותר שלם ממציאותו וכבודו ובוה הורה באמרו (ו) [י] כהיק יופיו על מראה כל יופי ויעלים כבודו תגבורת כל כבוד אמר וכאשר חשב להסתכל בו אחד מהמחנפפים סביב גדלו סגר הסכלות ראותו כליו אחד מהקרובים אליו אשר הם השכלים הפועלים לא יוכל להשכילו אשר הליץ ממנו בהסתכלות כפי טבע מה שהוא עליו מההיות והאמות בעצמות אבל תהיה ההשגה אשר ל(א) [י] תקצר מהשגת הראשון לעצמותו קצור רב כי הנה הוא לא ישתתף לו בהשגתו עצמותו אחר מן המשיגים אותו הנה המשתדל להשיגו על אופן המופלג הוא נמנע בסכלותו (36) ממנו וסתום העין מלאותו מתאונן על כונתו מתעצם לו אם יגע יחשך הראות ממנו למה שיפגש מהאור האמתי הנה כאלו הוא ישולל לראותו בעבור הביטו אליו עוד זכר שהסבה בזה תגבורת

⁽³²⁾ על המקום הזה ירמוז מלי האלמנו בספרו שער החשק באמרו וכן יראה מורביו ב"ם
 [= בן סינא] כפי' להי בן יקין וכו' כאשר הביאם הח' רמ"ש בספרו אלפראבי קט"ו בתערה
 מ"ט אבל הדברים אינם מתאימים עם דברי העתקתנו כאשר העיר כבר הרמ"ש בדיואן קע"ח.
⁽³³⁾ הן המה הדי' סבות הנודעות אשר לארסמו עיי' בספרי על התארים 277 תערה 71.

אורו ויפיו אשר יעבור הגבול אשר יהיה אפשר עמו להשיגו ולמה שעבר זה הגבול שב כאלו המסתיר והמונע מהשיגו הוא עצמותו ועל זה הורה באמרו הנה היה יפיו מסתיר יופיו והיה הראותו סבת העלמו כלו' למה שהיה עובר גבול הראות יש בו לא יושג להראותו היה הראותו סבת העלמו מן המשיגין] והמשיל זה בשמש שהוא מן האור(ד)[ר]ים והמוחזשים שהנה ואם הוא סבה במה שיראה לחוש והשגת מה שיושג מן הנראים למה שיונע מפילת אורה עליהם עד גבול מה הנה היא למה שהפליגה התכלית באורה ועברה הגבול לאו הראות ומהסתכל בה והשיגה למה שתפלאם ותגבר עליהם באורה הנה כאלו היא אם נכסתה כלומי שהסתירה מהאורה מעט הושגה ולפי שנגלתה בתכלית והתיחדה בשלמות האור היו זה ההגלות המופלג והאור הבהיר מסתירים אצל המבין]מים אליה והמכוונים להשיגה וזה המלך משקיף על מי שתחתיו עד סוף הפרק כלומי אין ראוי שיהשב שסבת קצור המקצר מהשיגו היא ההקפדה או כילות³⁴ ממנו עליו בהשתכלותו והשגתו אבל הסבה בזה מה שנוצר עליו בסבת מדרגתו במציאות האפשרי מן הלאות ו(ה)חסרון הכח אשר בו יוכל על זאת ההשכלה וזאת ההשגה מכה הנותן לו אפשרות זה, והוא מטיב משפיע כלו' שמי שבחן עניינו מצד מה שילך אל הנמצאות השופעות ממנו מצאו משפיע עצמיות שאר נמצאות שופע ממנו ג"כ כלל ענייניהם ותאריהם והאור(ד)[ר]ים המיוחדים מעצמותיהם ו(ה)מין להם הענינים ההכרחיים להם ממצאותם וההכרחיים להם משוב תכונותיהם ותוקף עניניהם והוא הענין אשר הליץ ממנו באמרו מופלג החסידות רב ההגעה רחב ההסתפקות כולל התהואהר [.. ואחר] יגיע למי שיגיש [צ"ל שישיג] ממנו מה שמדרכו שישיגין]נהו שיש ביכלתו שיגיע אליו מרושם יקרו ושלמותו מן הכבוד ואמי מי שראה רושם מיקרו מה עמד עליו והביטו ולא יטהו ממנו זולתו כלו' השיגהו מההתענג בו מה שלא ישיגהו מההתענג בוולתו (מ)[ב]מה שישיגין]נהו כפי יתרון מה שישיגהו משלמותו על מה שישיגין]נהו משלמות זולתו הנה ישוב באופן לא יבחר אצלו תענוג אחר ולא יטה בעיונו אל זולתו הנה הוא כאלו ישיב עינוג והשקפתו בהתמדה עליו לא יטה ממנו כל (37) זמן שיהיה אפשר לו האלהים אם לא [אם] יהיה זה המשיג (והנה) [נהגת] בדברים אחרים ימשכוהו ויטוהו מדעתו הנה יהיה אז מצטער בנטותו ממנו נמנע מההשקפה בכללות עליו ואלה הם אשר נעזר בשם ית' מהם מרעתם ונוקם [צ"ל ונוקם]. והאל המיישיר אל מה שבו הטוב והשלום:

אמר³⁵ חי בן מקיץ ולולי שנדרשתי אליו להיות שכן עמך היה לי בו עסק מנעני כמך ואם תרצה תמשך (עמ"ו) אלי ושלוי.

נשלמה אגרת חי בן מקיץ עם באור החשוב והמעולה בן סנא.

³⁴ אין כילות וכי עיין בספרי על התארים צד 245, 246.

³⁵ וקודם הדברים האלה יחסרו מן היסוד הערבי איה מלות אשר נפקד מקומם בהעתקתנו ואלה אפוא הם כהעתקה לעברית: ויחזרו הסגולות מבני אדם אשר יקדישו את עצמם אליו יפגשו מטובותיו מה שיוזם על פחיתות איקלימכם וקוטן ערכו והם יפנו ממנו וישנאוהו.

נספחים

והם תקונים והוספות לפירוש יצירה ולקבץ על יד חלק ראשון.

B

275.